

#TÜRK TİCARET KANUNU TASARISI ÇERÇEVESİNDE TİCARET ŞİRKETLERİNDE ŞİRKET ORTAKLARININ ŞAHSİ ALACAKLILARININ DURUMU

*Arş. Gör. Melis TAŞPOLAT TUĞSAVUL**

GİRİŞ

Çalışmamızın konusunu ticaret şirketlerinde şirket ortağının şahsi alacaklılarının alacaklarına kavuşabilmeleri için sahip oldukları haklar oluşturmaktadır. Şahsi alacaklılar ibaresi şirket dışında bir sebeple ortaktan alacaklı olanlar anlamına gelmektedir. İşte bu şahsi alacaklıların alacaklarına kavuşabilmeleri için başvurabileceği imkanlar mevcut TTK (Türk Ticaret Kanunu), İcra İflas Kanunu (İİK) sistemi ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı (TTK Tasarı) hükümleri değerlendirilmek suretiyle incelenmeye çalışılmıştır.

Ortakların şahsi alacaklılarının durumu genel hüküm niteliğindeki TTK md. 145 ve Tasarı md. 133 ile düzenlenmiştir. Bu düzenlemelere göre şahsi alacaklılar ortağın şirket malvarlığında bulunmayan mallarına müracaat edebilirler; ancak alacaklının borçlu ortağın şirketteki hangi haklarına hangi usul ile başvurabileceği her şirket tipine göre değişiklik gösterir. Bu nedenle çalışmamızda öncelikle genel hüküm niteliğindeki TTK md. 145 ve Tasarı md. 133 hükümleri incelenmiş ve daha sonra konu her bir şirket tipine ilişkin özellikler dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

H Hakem incelemesinden geçmiştir.

* Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı.

I. KONUYA İLİŞKİN GENEL DÜZENLEME

Mevcut TTK md. 136'ya göre ticaret şirketleri; *kollektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif şirketlerinden ibarettir*. Yine TTK md. 137'ye göre; ticaret şirketlerinin tümü tüzel kişiliğe sahiptir.

Ticaret şirketlerinde şirket ortaklarının şahsi alacaklılarının hakları genel hüküm niteliğindeki TTK md. 145'de düzenlenmiştir¹. TTK md. 145/1'e göre; *bir şirket devam ettiği müddetçe ortaklardan birinin şahsi alacaklıları, haklarını ancak şirketin bilançosu gereğince o ortağa düşen kâr payından ve şirket fesholunmuşsa tasfiye payından alabilirler*. Bu madde âdi ortaklığın temel esasının iştirak halinde mülkiyet olduğu düşünülerek kabul edilen ve şirket sözleşmesinde aksine hüküm bulunmadığı takdirde ortağın şahsi alacaklısının hakkını ancak o ortağın tasfiyedeki hissesi üzerinde kullanabileceğine ilişkin BK. md. 534 düzenlemesine benzemektedir. Her ne kadar madde metninde açıkça belirtilmemiş ise de; bu fıkra şahıs şirketleri olan kollektif ve komandit şirketler için getirilmiş bir düzenlemedir. Bu kapsamda alacaklıya ilke olarak borçlu ortağın payını haczettirip icra yoluyla paraya çevirme imkanının tanınmadığı, buna karşılık borçlu ortağın tasfiye payının haczinin mümkün olacağı sonucuna varılabilir. Şahsi alacaklıya tasfiye payından alacağını elde etme imkanı tanındığından dolayı bu tür şahıs şirketlerinde ortağın şahsi alacaklısına ayrıca şirketin feshini talep etme imkanı da getirilmiştir (TTK md. 191, md. 267)².

¹ Bu madde münhasıran şirket ortağından şahsen alacaklı olan kimseler için düzenlenmiş bir hüküm olup, kendi ortağından alacaklı olan şirketin alacağı için uygulanmaz. Bkz. Doğanay, İsmail, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C.1, Ankara 2004, s. 649.

² Kendigelen, Abuzer, Limited Şirket Paylarının Haczi, GSÜHFD, 2002/1, s. 409; Kendigelen, Abuzer, Anonim Şirketlerde Çıplak Payların Haczi- İİK 94 Hükümünde Yapılan Değişikliğe İlişkin Hukuki Değerlendirme-, İÜHFM, 2004/1-2, s. 383; Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal/Çamoğlu, Ersin, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 11.Bası, İstanbul 2009, s. 83, s. 106. Doktrinde Nizam, TTK md. 145 hükmünü BK. md. 534'ün geniş açılımlı bir düzenlemesi olarak yorumlamıştır. Bkz. Nizam, İpekçi, Ticaret Şirketleri Tatbikatı,

Bununla beraber bu şirketlerde henüz bilanço tanzim edilmişse alacaklının bilançonun tanzimi neticesinde borçluya düşecek kâr ve tasfiye payı üzerine ihtiyati haciz koydurabileceği de TTK md. 145/I c.2'de öngörülmüştür. Buna göre, alacaklı bilançonun hazırlanmasından önce talep ederek borçlunun kâr payı ve tasfiye payı üzerinde 3. kişilerle önceki tarihli sözleşmeleri engellemek amacıyla ihtiyati haciz koydurabilecektir.

TTK Tasarısı'nın 2. Kitap 1. Kısmı'nda yer alan "Ortakların Şahsi Alacaklıları" başlıklı md. 133, TTK md. 145 düzenlemesine karşılık gelmektedir. Tasarı md. 133/I düzenlemesi, md. 145/I'den farklı olarak "bir şahıs şirketi..." ibaresi ile başlamaktadır. Yukarıda da belirtildiği üzere TTK md. 145/I düzenlemesinde açıkça belirtilmemiş olsa dahi bu fıkra şahıs şirketlerinde uygulama alanı bulmaktadır. O halde bu ibare ile bu fıkra hükmünün yalnızca şahıs şirketlerinde geçerli olacağı vurgulanmıştır.

TTK 145/I ile Tasarı 133/I arasındaki bir başka farklılık ise; TTK 145/I c.2'de "ihtiyati haciz" kavramının, buna karşılık Tasarı md.133/I'de "ihtiyati haciz" yerine "haciz" kavramının kullanılmış olmasıdır. Kanımızca bu şekilde bir düzenleme isabetlidir. Şöyle ki,

C.1, Ankara 2002, s. 877. Doktrinde Domaniç'e göre ise, anılan TTK md. 145 hükmü noksan, yersiz ve karışıklıklara sebebiyet veren bir düzenlemedir. Yazar, bu madde ile yalnızca ortaktan alacaklı olan 3. şahsın sadece ortağa ait kâr ve tasfiye paylarını haczettirebileceği, oysa ki ücret, faiz ile masraf ve avanslardan ibaret olan alacak haklarını talebin de ortaklar için bir hak olduğundan bunların da haczinin mümkün olduğunu ve bu madde düzenlenmemiş olsaydı dahi, ortağa ait olup şirkette bulunan kâr, faiz, ücret, tasfiye payı ve diğer alacaklarının haczinin TTK ve İcra İflas Kanunu (İİK)'nin ilgili hükümlerine göre mümkün olduğunu belirtmiştir. Bkz. Domaniç, Hayri, Türk Ticaret Kanunu, C.1, İstanbul 1988, s. 472-473. Nitekim Tasarı md. 133/III düzenlemesi ile alacaklıların tüm ticaret şirketlerinde alacaklarını, ortağın şirketten olan diğer alacaklarından da alabilme ve bunun için haciz yapabilme yetkisine sahip olduğu belirtilerek bu konu açıklığa kavuşturulmuştur.

haciz³ para alacaklarının ödenmesini sağlamak için borçluya ait mal ve haklara icra dairesi tarafından hukuken el konulmasıdır. Ancak bu tanım esasında kesin haczin tanımı olup diğer haciz türleri için de yol göstericidir. Bu nedenle takip kesinleşmeden borçlunun mal ve haklarının kesin haczi mümkün olmayacaktır. İhtiyati haciz⁴ ise, geçici hukuki koruma olarak düzenlenmiş olup, burada şayet İİK md. 257'ye göre ihtiyati haciz şartları mevcutsa borçlunun mal ve haklarına el konulmakla birlikte doğrudan borcun ödenmesi amaçlanmaz ve ihtiyati haciz kesin hacze dönüşmeden satış istenemez. Ancak alacaklı borçluya karşı dava açmadan veya takip yapmadan önce ihtiyati haciz kararı almış ve bu karara göre borçlunun mallarına el koydurmuş ise, 7 gün içerisinde borçluya karşı takip talebinde bulunmalı veya dava açmalıdır. Alacaklının bu sürelere uymaması halinde ihtiyati haciz kendiliğinden hükümsüz hale gelir ve ilgililer isterlerse gerekli yerlere bildirir (İİK md. 264/IV). Şayet alacaklı kanunda belirtilen süreler içerisinde dava açar veya takip talebinde bulunursa dava veya takip sonuna kadar ihtiyati haciz devam eder. Borçlu yapılan takipte ödeme emrine itiraz etmez; dava veya takipler sonunda alacaklı haklı çıkarsa, ihtiyati haciz kesinleşir ve hacizli malların satışı istenebilir (İİK md. 264/V). Bu özet açıklamamızdan anlaşılacağı üzere, alacaklı ancak şartları mevcut ise ihtiyati haciz talebinde bulunabilecek ve takip talebinde bulunmadan ihtiyati haciz

³ Haciz kavramı için bkz. **Kuru**, Baki, İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, İstanbul 2006, s. 357 vd.; **Kuru**, Baki, İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, 23. bası Ankara 2009, s. 229 vd.; **Pekcanitez**, Hakan/**Atalay**, Oğuz/**Sungurtekin-Özkan**, Meral/**Özekes**, Muhammet, İcra ve İflas Hukuku, 7. bası, Ankara 2009, s. 232 vd.; **Üstündağ**, Saim, İcra Hukukunun Esasları, 8.Bası, İstanbul 2004, s. 142 vd.; **Muşul**, Timuçin, İcra ve İflas Hukuku, 3.bası, Ankara 2008, s. 141 vd.; **Postacıoğlu**, İlhan, İcra Hukuku Esasları 4. bası, İstanbul 1982, s. 290 vd.

⁴ İhtiyati haciz kavramı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Kuru**, s. 880 vd.; **Kuru** (Ders Kitabı), s. 433 vd.; **Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes**, s. 442 vd; **Üstündağ**, s. 400 vd.; **Muşul**, s. 905 vd; **Postacıoğlu**, s. 707 vd.

talebi kabul edilse dahi malların satışını sağlamak için kanunda öngörülen sürelerle uyarak borçluya karşı bir icra takibi başlatması gerekecektir.

Mevcut TTK md. 145/I c.1 düzenlemesindeki ifadeye göre, alacaklının mutlaka ihtiyati haciz sebeplerine dayanarak mahkemeye başvurup bir ihtiyati haciz kararı alması gerektiği yönünde bir yorum ortaya çıkmaktadır. Oysa ki; henüz bilanço tanzim edilmemişse alacaklının bilançonun tanzimi neticesinde borçluya düşecek kâr ve tasfiye payı miktarına ilişkin icra takibi yapıp, bu takibi kesinleştirip, kâr ve tasfiye payı üzerinde haciz talep etmesi mümkün olmalıdır. O halde Tasarı'da "haciz" kavramı kullanılarak alacaklıya şartları varsa ihtiyati hacze başvurması gerektiği, şartları mevcut değilse takip yaparak, bu takibi kesinleştirip haciz yapabilmesi yönünde bir seçim hakkı olduğu belirtilmiştir⁵.

TTK md. 145/II'de ise sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler ve anonim şirketler bakımından alacaklıların borçlularına ait bulunan hisse senetlerini haczettirebilecekleri ve paraya çevirebilecekleri düzenleme altına alınmıştır. Buna göre de sermaye şirketlerinin yapısına uygun olarak "şirketin devamlılığı" ilkesi korunmuş ve burada ortağın kişisel alacaklısına şirketin feshine yönelik bir talep hakkı tanınmamıştır. Ancak bu düzenleme aşağıda ayrıntılı olarak ele alınacağı üzere senede bağlanmamış (çıplak) payın haczine imkan tanımakta ise de, paraya çevrilip çevrilemeyeceği hususunda tartışmalara yol açmıştır.

Tasarı md. 133/II düzenlemesi ise borçlulara ait olan senede bağlanmış veya bağlanmamış payların 09/06/1932 tarihli ve 2004 sayılı İİK'nın taşınırlara ilişkin hükümleri uyarınca haczedilebileceği ve paraya çevrileceği yönünde düzenleme yaparak hisselerin senede bağlanmış olup olmamasını önemsiz hale getirmiştir⁶. Ayrıca bu düzenlemede TTK md. 145/II'den farklı olarak, yalnızca sermayesi

⁵ Bkz. **Yeniocak**, Umut, *Anonim ve Limited Şirket Hisselerinin Haczi*, Ankara 2009, s. 96.

⁶ Bu maddeye getirdiğimiz eleştiri için bkz. *aşa. s. 1360*.

paylara bölünmüş komandit şirketler ve anonim şirketler yerine “sermaye şirketleri” ibaresi kullanılmış ve böylece Tasarı md. 133/II gerekçesinde de belirtildiği üzere payın anonim, limited ve paylı komandit şirkete ait olup olmaması konusunda da bir fark kalmamıştır. O halde Tasarı md. 133/II düzenlemesinin mevcut TTK sistemine göre hem paylar hem de şirket türleri açısından kapsamı genişlettiği düşünülebilir⁷.

Ancak belirtilmelidir ki; TTK md. 145 düzenlemesinde hem şahıs şirketleri hem de sermaye şirketlerine özgü özellikler taşıyan limited şirketlerden⁸ bahsedilmemesine rağmen anılan madde kapsamında

⁷ TTK md. 145/I ile 145/II düzenlemelerindeki farklılığın nedeni anılan sermaye şirketlerinde payların serbestçe devrinin mümkün olmasına karşın şahıs şirketlerinde payların devrinin diğer ortakların iradesine bağlı olmasıdır. Bkz. *Kendigelen* (Ltd.Şti), s. 410; *Kendigelen* (Çıplak Pay.), s. 384. Ayrıca TTK md.145/III’de borçlu ortakların her zaman borçlunun şirket dışındaki mallarına müracaat hakkının mevcut olduğu vurgulanmıştır.

⁸ Bu konuda bkz. *Arslanlı*, Halil/*Domanıç*, Hayri, Türk Ticaret Kanunu Şerhi III, Limited Şirket ve Uygulaması, İstanbul 1988, s. 24 vd.; *Poroy/Tekinalp/Çamoğlu*, s. 897 vd.

Doktrinde Çağa, limited şirketi; kollektif şirketle anonim şirket arasında bir geçiş basamağı, başka bir deyişle bu iki şirketin kaynaştırıldığı karma bir ortaklık olarak tanımlamıştır. Çağa, Barbaros, Limited Şirkette Ortaklık Payının Devri, BATİDER, C.VII, 1974/3, s. 587. Karayalçın ise, limited şirketi “sermaye şirketi vasfı galip karma şirket” olarak tanımlamıştır. *Karayalçın*, Yaşar, Ticaret Hukuku, II. Şirketler Hukuku, 2.bası, Ankara 1973 s. 344. Tasarı’nın genel gerekçe bölümünde (4.Limited Şirketler, a Kuruluş, 144), limited şirket hükümlerinde değişiklikler yapıldığı ve bu değişikliği yönlendiren düşüncenin ileriki yıllarda, çeşitli sebeplerle, özellikle asgari sermayenin değişikliği sebebiyle girişimcilerin anonim şirket yerine limited şirket kurmaya daha fazla yönelecek olmaları ve dolayısıyla bu şirketi biraz daha sermaye şirketlerine yaklaştırılması olarak ifade edilmiştir. Bkz. <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-1138.pdf>, 27.11.2009 (Çalışmamızda Tasarı’ya ilişkin gerekçeler için anılan web sayfasından, madde metinleri için ise Adalet Komisyonu’nun E:1/1138, K:123 sayılı kararı ile kabul ettiği son metin esas alınmıştır. Bkz. <http://www.kgm.adalet.gov.tr/tbmmgk/ttk.pdf>, 27.11.2009).

(TTK md. 145/I, III) limited şirket ortağının şahsi alacaklısının alacağını borçlunun şahsi mallarından veya şirket bilançosu gereğince o ortağa düşen kâr payından karşılama yoluna gidebileceği şüphesizdir. Bununla birlikte TTK md. 522 ve 523'de özel düzenlemeler öngörülmüştür. Zira TTK md. 522/'Yde, "ortaklardan birinin payını haczettirmiş olan alacaklı da aynı hakka sahiptir" denilmek suretiyle ortaklardan birinin şahsi alacaklısının, ortağın limited şirketteki payını haczettirebileceği kabul edilmiş ve ancak md.523/I, b.2 uyarınca diğer ortakların onayı alınarak borçlu ortağın payının icra yolu ile paraya çevrilmesine olanak tanınmıştır. Bir başka deyişle; her ne kadar TTK md. 522 ve 523 uyarınca limited şirket paylarının haczine ilişkin özel düzenlemeler bulunsa dahi; TTK md.522 uyarınca limited şirket hissesini haczettiren alacaklı bu payı serbestçe paraya çeviremeyeceğinden, bunun yerine alacaklının şirketin feshini talep ederek tasfiye sonucu borçlu ortağa düşecek tasfiye payından tatmin edilmesi öngörüldüğünden burada esasen şahıs şirketlerine ilişkin öngörülen TTK md.145/I hükmüne paralel bir çözüm yöntemi benimsenmiştir. Buna göre de TTK md. 522/I uyarınca ortaklardan birinin şahsi alacaklısının alacağının ilke olarak şirketin feshi sonucu borçlu ortağa düşen tasfiye payından karşılanması öngörülmüştür⁹.

Buna karşılık Tasarı md. 133/II düzenlemesi limited şirketleri de kapsayacak bir düzenleme olduğundan ve bu hüküm ile senede bağlanmış ve bağlanmamış paylar arasında bir fark görülmeden bunların haczedilebileceği ve paraya çevrileceği düzenlendiğinden Tasarı'nın kanunlaşması halinde haczedilen limited şirket hisselerinin paraya çevrilmesi mümkün olabilecektir. Bununla birlikte Tasarı'nın "Miras, eşler arasındaki mal rejimi ve cebri icra" başlıklı md.596 düzenlemesi ise, mevcut TTK sisteminden farklı bir sistem öngörmekte ve limited şirketler için de şirketin devamlılığı ilkesini gözetmektedir¹⁰.

⁹ Kendigelen (Ltd. Şti), s. 410; ayrıca bkz. Arslanlı/Domaniç, s. 298; Karayalçın, s. 381.

¹⁰ Bu konulara aşağıda ayrıntılı olarak yer verilecektir. Bkz. aşa. s. 1367 vd.

II. KOLLEKTİF ŞİRKETLER

A. GENEL OLARAK

Kollektif şirketlerde kollektif ortağın şahsi alacaklısı, ortağın şirket dışındaki (TTK md. 145/III, Tasarı md. 133/IV) veya şirketteki haczi kabil haklarından (TTK md. 145/I, Tasarı md. 133/I, 133/III) alacağını tahsil edebilir. Ortakların şahsi alacaklıları bakımından takip şekli genel haciz yoluyla (İİK md.42-144) veya borçlu ortak iflasa tâbi kişilerden ise iflas yolu ile takip (İİK md. 154-256) olabilir; alacaklının alacağı rehin ile temin edilmiş ise, takip şekli rehinin paraya çevrilmesi (İİK md.145-153) yolu olur.

Şahsi alacaklıların ilk olarak borçlu ortağın şahsi malvarlıklarına başvurması daha uygun olacaktır. Zira bu sayede alacaklıların daha kısa sürede alacaklarını elde etmeleri mümkün olacaktır¹¹. Şayet alacaklı bu şekilde alacağını karşılayamamışsa borçlu ortağın ortaklıktaki hacedilebilecek mali haklarına başvurabilir¹². Mali nitelikteki haklar kavramına kâr, ücret, faiz, masraflar, sermaye ve tasfiye bakiyesi girer¹³.

¹¹ Uyar, Talih, Ticaret Şirketleri ile Kooperatiflerde ve Âdi Şirketlerde, Şirketten ve Ortaktan Alacaklı Olan Üçüncü Şahısların Şirketi ve Ortağı Takip Hakkının Kapsamı, ABD, 1978/5, s. 775.

¹² Ayrıca bkz. Tasarı md. 133/III ve yuk. dipn. 2

¹³ Kollektif şirket ortaklarının hakları mali nitelikte haklar ve şahsi nitelikte haklar olarak ikiye ayrılır. Şahsi nitelikteki haklar kavramına ise, idare ve temsil hakkı, oy verme ve karara katılma hakkı girer. Bkz. Domaniç, Şirketler Hukuku I, Adi, Kollektif ve Komandit Şirketler, 2.bası, İstanbul 1968, s. 101 vd.; Arslanlı, Halil, Kollektif ve Komandit Şirketler, İstanbul 1960, s. 230-231; bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. bkz. Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), s. 163 vd.; İmregün, Oğuz, Kollektif, Komandit ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklar; İstanbul 1989, s. 60 vd.; İmregün, Oğuz, Kara Ticareti Hukuku Dersleri, 13.bası, İstanbul 2005, s. 190 vd., Karayalçın, s. 260 vd.; Bahtiyar, Mehmet, Ortaklıklar Hukuku, 3.bası, İstanbul 2007 s. 50 vd.; Pulaşlı, Hasan, Şirketler Hukuku, 7.bası, Adana 2008, s. 102 vd.; Bilgili, Fatih/Demirkapı, Ertan, Ticaret Hukuku, Şirketler Hukuku, Bursa 2009, s. 96 vd.

B. KÂR PAYI

Kollektif şirketlerde her ortak bilanço yapılmasını, bilançoya göre kâr payının tespitini ve kendisine düşen payın ödenmesini talep etmek hakkına sahiptir (TTK. md. 170/I). İş yılı envanteri ile bilançoyu ve kâr-zarar hesabını çıkarmak yöneticilerin görevidir (TTK md.169/I). Kâr payını düzenleyen mevcut hükümler, Tasarı'da kollektif şirketi düzenleyen 2.bölümde "Kâr Payı ve Zarara Katılma" başlığı altında karşılıklarını bulmaktadırlar. TTK md. 169'a karşılık gelen hüküm Tasarı md. 227'dir. Bu madde gerekçesinde, bu hükmün mevcut 169/I hükmünü karşıladığı, ancak bu hükmün modern muhasebe, bilanço hukukuna uygun olarak düzenlendiği ve kâr payının daha kesin kurallara bağlandığı belirtilmiştir. Bunun dışında Tasarı md. 227/II, III mevcut TTK md. 169/II, III fıkralarına paralellik göstermektedir.

Yukarıda da belirtildiği üzere TTK md. 145/I ve Tasarı md. 133/I'de açıkça ortağın kişisel alacaklısının haklarını şirketin bilançosu gereğince o ortağa düşen kâr payından alabilecekleri düzenlenmiştir. Bilançonun henüz düzenlenmemiş olması da tahakkuk eden kâr payının şirketten istenmesine engel teşkil etmez. Zira şirketten kâr isteği ile şirket bilançosunu düzenlemek isteği birbirinden farklıdır; bilanço düzenlenmemiş olsa bile, ortak kâr payını isteyebilir. Bilanço yalnızca ortağın kâr payını tespit için bir ispat vasıtasıdır, ancak kâr payının ispatının başka vasıtalarla da yapılması mümkündür¹⁴. Nitekim TTK md. 145/I c.2 ve Tasarı md. 133/I c.2'de belirtildiği üzere bilançonun henüz düzenlenmemiş olması halinde de, şirketten kâr payının talep edilmesine imkan verilmiştir.

Borçlu ortağın şahsi alacaklısı borçlunun şirketteki kâr payını İİK md. 89 prosedürüne göre haczedebilir¹⁵. Zira borçlunun haczedilen 3.

¹⁴ Başbuğoğlu, Tarık, Uygulamalı Türk Ticaret Kanunu, Ankara 1988, s. 493.

¹⁵ Nitekim borçlu ortağın kâr payı üzerine ihtiyati haciz konulmasının talebi halinde de İİK md. 89 prosedürü uygulanacaktır. Bkz. Kuru, Baki, İcra ve İflas Hukuku, C.1, 3.bası, İstanbul 1988, s. 789 vd.

kişideki para alacağı veya diğer bir talep hakkı¹⁶, bir kıymetli evraka bağlı değil ise¹⁷ İİK md. 89 prosedürü uygulanacaktır. Buna göre, alacaklının haciz talebi üzerine borçlu ortağın bilanço gereğince kendisine düşecek kâr payı icra dairesi tarafından haczedilip, haciz tutanağına geçirilir. Böylece borçlunun kâr payı haczedilmiş olur. Kâr payının haczinden sonra şirkete birinci haciz ihbarnamesi gönderilerek, şirket ortağının kâr payına haciz konulduğu, bundan böyle borçlu ortağın kâr payının ancak icra dairesine ödenebileceği, şayet şirket o iş yılı sonunda çıkarılan bilançoya göre ortaklık malvarlığının hesap dönemi başındaki değerine göre azalma gösterdiği, yani şirketin zarar ettiği iddiasında ise, bunu 7 gün içerisinde icra dairesine bildirmesi, bildirmezse borcun zimmetinde sayılacağı bildirilir. Alacağın haczine rağmen 3. kişiye (şirkete) haciz ihbarnamesi gönderilmemişse kâr payı üzerine konulan haciz 3. kişiyi bağlamayacaktır¹⁸.

Şirket haciz ihbarnamesinin kendisine tebliğinden itibaren 7 gün içerisinde bu haciz ihbarnamesine itiraz etmezse borç zimmetinde

¹⁶ Borçlunun 3. kişilerdeki bir kıymetli evraka bağlı olmayan alacaklarını da ikiye ayırılır. Bunlar maaş ve ücretler ile maaş ve ücretler dışındaki alacaklardır. Borçlunun 3. kişilerdeki maaş ve ücreti dışındaki alacakları kavramına, borçlunun 3. kişilerdeki hakları da dahildir. Zira İİK md. 89 I'de "*alacak ve sair talep hakkı*" ifadesi mevcuttur. Bunlara örnek olarak borçlunun bir bankadaki parası, 3. bir kişiye ödünç vermiş olduğu para, satmış olduğu malın satış bedeli, kiraladığı gayrimenkulün kirası, borçlunun taraf bulunduğu bir cari hesap sözleşmesinde diğer taraftan alacaklı olduğu hesap bakiyesi, borçlunun ortağı olduğu anonim şirketteki çıplak payı, borçlunun bir şirketteki kâr veya tasfiye payı, borçlunun adi şirketteki kâr payı verilebilir. Bkz. *Kuru* (C.1), s. 688vd.; *Kuru*, s. 404-405; ayrıca bkz. *Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes*, s. 264 vd.; *Üstündağ*, s. 196 vd., *Muşul*, s. 483. vd.

¹⁷ Şayet borçlunun bir 3. kişideki alacağı, hamiline ait bir senede veya poliçe ve sair cirosu kabil bir kıymetli evraka dayanmakta ise bu kıymetli evrak ve bununla kıymetli evraka tecessüm eden alacak İİK md. 89 hükümlerine göre değil, taşınır mallar gibi haczedilir (İİK md 88/I).

¹⁸ Bkz. *Üstündağ*, s. 197.

sayılır. Böylece şirket birinci haciz ihbarnamesine itiraz etmemekle kendisinden istenilen alacak miktarını takip borçlusuna borçlu olduğunu (borçlu ortağın şirketten alacağı kâr payının bulunduğu) kabul etmiş sayılır (İİK md. 89/III). Bunun üzerine icra dairesi 3. kişiye (şirkete) ikinci haciz ihbarnamesi gönderir (İİK md. 89/III). İkinci haciz ihbarnamesi ile 3. kişiye (şirkete) 7 gün içerisinde birinci haciz ihbarnamesine itiraz etmediği için borcun zimmetinde sayıldığı bildirilir. Bu ikinci ihbarnamede ayrıca, 3. kişinin (şirketin) ihbarnamenin kendisine tebliğinden itibaren 7 gün içinde borcu olmadığı itirazında bulunabileceği, bulunmadığı takdirde zimmetinde sayılan borcu icra dairesine ödemesi gerektiği belirtilir. İkinci ihbarnameye süresi içinde itiraz etmeyen ve zimmetinde sayılan borcu icra dairesine ödemeyen 3. kişiye (şirkete) 15 gün içinde icra dairesine ödemesi veya bu süre içinde menfi tespit davası açması, aksi takdirde borcu ödemeye zorlanacağı üçüncü haciz ihbarnamesi ile bildirilir (İİK, md.89/III).

Borçlu ortağın kâr payının alacaklı tarafından haczinin talebi sırasında henüz yıl sonu kapanmadığı için ortağın kâr payının belirlenmemesi söz konusu ise, müstakbel (beklenen) alacağın haczinin mümkün olup olmayacağı sorusu akla gelebilir. Müstakbel alacağın söz konusu olması için bir hukuki ilişkinin mevcut olması, bu hukuki ilişkiden doğacak alacağın cinsinin ve borçlusunun belli olması yeterlidir. Alacağın miktarının belli olmaması veya böyle bir alacağın doğmama ihtimalinin bulunması önemli değildir. Buna karşın borçlu ile 3. kişi arasında mevcut olan bir hukuki ilişkiye dayanmayan sırf ümit ve ihtimale dayanan alacakları müstakbel alacak olarak nitelendirmek doğru olmayacaktır¹⁹. O halde ortağın kâr payının belirli olmadığı durumlarda da şirket ortağı ile şirket arasındaki hukuki ilişkiye dayanarak henüz belirlenmemiş olan kâr payına da haciz konulmasının mümkün olması gerekir.

¹⁹ Kuru (C.I), 758 vd.; Kuru, s. 428; Uyar, s. 776. "Kanun borçlusunun 3. şahıstaki alacağının haczinden bahsetmektedir. Bu alacak müstakbel bir alacak olsa dahi haczedilebilir" Bkz. Üstündağ, s. 196.

Doktrinde tartışma konusu olan bir konu da haciz ihbarnamesinde yalnızca takip konusu alacağın miktarının bildirilip buna karşın 3. kişiye karşı iddia edilen alacağın miktarının belirtilip belirtilmemesi noktasındadır. Bir görüşe göre²⁰, 3. kişiye karşı iddia edilen alacağın miktarının da belirtilmesi gereklidir; aksi taktirde haciz ihbarnamesindeki kayıtlar eksik olacağından bu şekilde bir haciz ihbarnamesine 3. kişi itiraz etmez ise md. 89'da 3. kişi hakkında öngörülen yaptırımlar uygulanamaz. Buna karşılık diğer görüşe göre²¹, alacaklının borçlunun 3. kişide ne miktar alacağının olduğunu bilmesi güç olduğundan genellikle borçlunun 3. kişideki haczedilen miktar olarak alacak tutarının tümü gösterilir ve haciz ihbarnamesinde aksine bir kayıt yoksa borçlunun 3. kişi nezdindeki alacağından alacaklının alacağı kadarının haczedildiği sonucuna varmak gereklidir. Bizim de katıldığımız görüş uyarınca haciz ihbarnamesinde 3. kişiye karşı iddia edilen alacağın miktarının belirtilmesi çok güç olduğundan bu miktarın belirtilmesine gerek yoktur. Nitekim uygulamada da bu miktarın belirtilmesi aranmamaktadır. O halde şirket ortağının şahsi alacaklısının İİK md. 89 prosedürüne göre ortağın şirketteki kâr payına haciz koydururken bu miktarı bildirmesine gerek olmadığı kanaatindeyiz.

Bunun dışında kollektif şirkette kâr payının hisse haczini düzenleyen İİK md.94 hükmü uyarınca da haczi mümkündür. Zira İİK md.94 hükmü hisse senedine bağlı olmayan şirket hisselerinin haczini düzenlemektedir. Buna göre borçlunun kâr payını haczedene icra müdürü bu haczi adresleri bilinen 3. kişilere, yani burada şirkete ve diğer ortaklara bildirir (İİK md.94/I). Bu bildiri ile şirkete ve diğer ortaklara bundan böyle borçlu ortağa ödenmesi gereken kâr payının icra dairesine ödenmesi gerektiği ihtar olunur. Böylece borçlunun haczedilen kâr payı üzerindeki tasarruf yetkisinin kısıtlanmış olduğu şirkete ve diğer ortaklara bildirilmiş ve buna aykırı davranışlara karşı gerekli muhafaza tedbirleri alınmış olur²².

²⁰ Postacıoğlu, s. 452-453, aynı yönde Üstündağ, s. 197.

²¹ Kuru (C.I), s. 694.

²² Bkz. Kuru, s. 396-397.

C. ÜCRET

Kural olarak kollektif şirketlerde ortaklara çalışma ve emeklerine karşılık bir ücret verilmez. Ancak şirket sözleşmesi ile ortağın çalışmasına karşılık ücret verilmesi kararlaştırılabilir (TTK md.144, md. 170). Tasarı md. 132’de tıpkı mevcut md. 144 düzenlemesinde olduğu gibi, kanunlarda²³ aksine bir düzenleme yoksa, şirket sözleşmesiyle ortakların koydukları sermayeler için faiz ve şirketteki hizmetleri sebebiyle kendilerine ücret verilebileceği belirtilmiştir. Aynı şekilde Tasarı md. 228 ile de ortağın ücret alabileceği vurgulanmıştır. Şirketin kâr edip etmemesinden bağımsız olarak şirket sözleşmesi ile kararlaştırılmış ise, ortak bu ücretini isteyebilir. Zira ücret talebi ortağın şirkete karşı bir alacağıdır²⁴.

Borçlu ortağa şirket sözleşmesi uyarınca ücret verilmesi kararlaştırılmışsa ortağın şahsi alacaklısının talebi üzerine icra dairesi ücret haczini İİK md.83, 355 ve 356 hükümlerine göre gerçekleştirir²⁵.

²³ Ancak Tasarı metninde “kanunlarda” ifadesinin kullanılmıştır, böylece maddenin TTK’ya özgülenmemesi amaçlanmıştır. Bkz. Tasarı md. 133 gerekçe.

²⁴ Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), s. 169.

²⁵ Buna göre; borçlu ortağın ücretini haczedilen icra dairesi şirkete durumu bir yazı ile bildirir. Bu bildiriye borçlunun ücretinin bir kısmının (kural olarak ¼’nin, İİK md.83/II) haczedildiği, borçlunun aldığı ücret miktarının en geç bir hafta içerisinde icra dairesine bildirilmesi ve borç bitinceye kadar icra dairesinin bildiri gereğince haczedilen ücret tutarının borçlunun ücretinden kesilip, hemen icra dairesine gönderilmesi hususları şirkete ihtar olunur (İİK md.355/1). Belirtilmelidir ki; borçlunun maaş veya ücretinden borçlunun ve ailesinin geçinmeleri için gerekli olan miktar borçluya bırakılır; ancak geriye kalan kısım haczedilebilir (İİK md.83). Bildiriyi alan şirket borçlunun ücret miktarını bir hafta içerisinde icra dairesine bildirmek ve borç bitinceye kadar icra dairesinin bildiri gereğince haczedilen ücret miktarını borçlu ortağın ücretinden kesip hemen icra dairesine göndermek zorundadır (İİK md.355/1).

D. FAİZ ve MASRAF ALACAĞI

Kural olarak kollektif şirketlerde sermayeye faiz işletilmemekle birlikte, bunun aksinin şirket sözleşmesi ile kararlaştırılması mümkündür (TTK md. 144, md.170; Tasarı md.132, 228). Faizin ödenmesi kârın varlığına da tabi değildir. Faiz, ortağın şirkette fiilen iş gören sermayesi üzerinden yürütülüp, ödenebilme şartı ortağın iştirak payı hesabının aktif olmasıdır.

Ortak şirket işleri için masraflar yapmışsa, bunu şirketten talep edebilir. Şirket adına masraf yapan idareci ortak olduğu takdirde, bu masraflarını BK. md. 527 uyarınca geri isteyebilir; idareci sıfatına sahip değilse ancak vekaletsiz iş görme hükümlerine göre talep hakkı vardır²⁶.

Borçlu ortağın faiz ve masraf alacağı da İİK md.89 prosedürüne göre haczedilir. Ayrıca bunun dışında icra müdürü tarafından borçlunun faiz ve masraf alacağı haczedildikten sonra bu haczin İİK md.94/1'e göre şirkete ve diğer ortaklara bildirim ve borçlu ortağa ödenmesi gereken faiz ve masraf alacağının icra dairesine ödenmesi gerektiğinin ihtar edilmesi de mümkündür²⁷.

E. SERMAYE ve TASFİYE PAYI

Ortakların şirketten talep edebilecekleri diğer bir mali hak, sermaye payının iadesidir. Ortakların bu hakkı kullanmaları şirketin sona erip tasfiye haline girmesi şartına bağlıdır. Tasfiye; ortaklığın safi malvarlığının tespit edilmesi ve ortaklara dağıtılması için icrası gerekli işlemlerin tümüdür. Şirket tasfiye haline girince, öncelikle tasfiye memurları şirket malvarlığından şirket borç ve taahhütlerini yerine getirirler. Şayet şirketin malvarlığı kendi borç ve taahhütlerini karşılamaya yetmekteyse bu borç ve taahhütler karşılandıktan sonra ortaklara sermaye payları ödenir. Ortaklara sermaye iadesi aksine

²⁶ Domanıç (Şirketler), s. 103; Çamoğlu, (Poroy/Tekinalp), s. 169; İmregün, s. 63.

²⁷ Bkz. Kuru, s. 396-397.

sözleşme ya da ortaklar kararı olmadıkça para olarak yapılır (TTK md. 239, Tasarı, md.300).

Tasfiye bakiyesi, sona eren şirketin gerek 3. şahıslara gerekse ortaklara olan âdi borç ve sermayelerinin ödenmesinden sonra kalan bakiyedir. Tasfiye bakiyesi, şirket malvarlığından ilk olarak âdi borçlar, sonra da kalan bakiyeden ortağın sermaye alacağı iade edilmek suretiyle tespit edilir. Şirket varlığının sadece borçlarla sermayeyi karşılması halinde bir tasfiye bakiyesi söz konusu olmaz; şayet borçlarla sermaye karşılandıktan sonra bir malvarlığı kalıyorsa, bu kalan tasfiye bakiyesidir²⁸.

Ortağın şahsi alacaklısının ortağın sermaye ve tasfiye payına haciz koydurabilmesinin şartları TTK md. 191 (Tasarı md. 249²⁹)'da düzenlenmiştir. Bu hükme göre; bir ortağın şahsi alacaklısının ortağın sermaye veya tasfiye payına haciz koydurabilmesi için öncelikle alacağını³⁰ ortağın şirket dışı malvarlığından tahsil etmeye, buradan alacağını karşılayamadığı takdirde yukarıda açıklanan şirketteki kâr payından, ücret, faiz ve masraf alacağından tahsil etmeye çalışmış ve bunlardan başarı sağlayamamış olması gerekmektedir. Bu kalemlerden yalnızca birine başvurulmuş olması ve bunun semeresiz kalması ve bunun protesto ile tespit ettirilmiş olması yetersizdir. Tüm kalemlere başvurulmuş, icra takibi yapılmış ve borcun tahsil imkansızlığının mahkeme veya icra dairesi gibi bir makam tarafından tespit ettirilmiş olması gereklidir³¹. Nitekim aciz belgesi³² bu nitelikteki

²⁸ Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), s. 207 vd.; Arslanlı, s. 202 vd., Domanıç (Şirketler), s. 104-105, İmregün, s. 63-64, Karayalçın, s. 310, 311.

²⁹ Belirtilmelidir ki; Tasarı md. 249 düzenlemesi mevcut md.191 düzenlemesinden farklılık arz etmemektedir.

³⁰ Burada alacağın şüphesiz, tartışmasız, kesin bir alacak niteliğinde olması gerekir. Borçlu ortak tarafından kabul edilmeyen, icra veya mahkemede çekişmeli olan veya zamanaşımına uğramış, kumar borcu niteliğindeki bir alacağın tahsili için bu yola başvurulamaz. Bkz. İmregün, s. 98.

³¹ Arslanlı, s. 420; Uyar, s. 778; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), s. 203; Doğanay, s. 739-740.

³² Alacaklının yürüttüğü takibe rağmen alacağın elde edilemeyen kısmı için icra veya iflas dairesi tarafından aciz vesikası olarak adlandırılan bir belge

belgeler açısından akla ilk gelen belgedir. Yargıtay kararlarında³³ da aciz vesikasının bu niteliği ifade edilmiştir.

verilir. Aciz vesikası, İİK md. 143'de "*borç ödemedен aciz vesikası*" olarak nitelendirilmiştir. Borç ödemedен aciz vesikası, takip borçlusuna karşı girilen cebri icra prosedürünün, takip konusu alacağın ödenmesi ile sonuçlanmadığının veya sadece kısmi bir ödeme ile sonuçlandığının resmi bir beyanıdır. Paraların paylaşılması sonunda alacağını tamamen alamayan alacaklıya, ödenmeyen alacak miktarı için icra dairesi tarafından kendiliğinden, hiçbir harç ve resme tabi olmadan bir aciz vesikası verilir (İİK md.143/I). Aciz vesikası kesin ve geçici aciz vesikası olarak ikiye ayrılır. Haciz sırasında borçlunun haczi kabil malları bulunmakla birlikte bunların takdir edilen kıymetlerinin takip konusu alacağı karşılamayacağı anlaşılırsa, bu durumu belirleyen haciz tutanağı geçici aciz vesikası niteliğindedir (İİK, md.105/II). Kesin aciz vesikası da iki şekilde söz konusu olur: İlk olarak icra takibi sonunda borçlunun tüm malları satılıp bedeli alacaklılara paylaştırıldıktan sonra alacağını tamamen alamamış olan alacaklıya aciz vesikası verilir (İİK md.143/I). İkinci olarak haciz sırasında borçlunun haczi kabil hiçbir malı bulunmazsa, bu durumu tespit eden haciz tutanağı da md. 143 anlamında kesin aciz belgesi yerine geçer (İİK md.105/I). Bu durumda alacaklıya ayrıca aciz belgesi düzenlenip verilmez, haciz zaptı aciz vesikası niteliğindedir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Öztekin, Selçuk, İcra ve İflas Hukukunda Borç Ödemedен Aciz Vesikası, İstanbul 1994, s. 14 vd.; Taze, Mehmet, Haciz Tutanağının Aciz Belgesi Olarak Nitelendirilmesinin Şartları, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, 2008/25, s. 54 vd.

³³ Yargıtay 11. HD'nin 31.02.2004 T., E. 2003/11865, K. 2004/6054 sayılı kararında davalı şirket ortağının davacı bankaya olan borcundan dolayı şahsi malları üzerinde yapılan hacizlerin borcunu karşılamadığı, haciz tutanaklarının aciz belgesi niteliği taşıdığı, yani TTK md. 191'deki yasal koşulların davacı lehine oluştuğu gerekçeleriyle davanın kabulü ile davalı şirketin fesih ve tasfiyesine, tasfiye memuru tayinine, tasfiye sonucunda borçluya düşecek tasfiye payının icra dosyasındaki alacak miktarı ile sınırlı olmak üzere icra dosyasına ödenmesine karar verilmiştir. Bkz. <http://www.kazanci.com.tr>; 27.11.2009. Yargıtay'ın başka bir kararında ise yerel mahkeme tarafından alacaklının ilk önce borçlunun şahsi mallarına başvurup başvurmadığının ve başvuruldu ise borçlunun mallarının borcunu karşılamaya yetmediğine ilişkin İİK.md. 143'e göre aciz vesikası verilir verilmediğine ilişkin araştırma yapılmadığı gerekçesi ile karar bozulmuştur.

Ancak bu durumda -icra takibinin yapılmış ve borcun tahsil imkansızlığının tespit ettirilmiş olması- TTK md. 191 uyarınca şahsi alacaklı, tasfiye sonunda borçlu ortağa düşecek paya haciz koydurmaya ve 6 ay önce haber vermek ve hesap yılı sonu için hüküm ifade etmek kaydıyla şirketin feshini mahkmeden istemeye yetkili olur.

O halde bu hüküm ile ortağın şahsi alacaklısına şirketin feshini talep etme yetkisinin tanındığını görmekteyiz. Alacaklının tasfiye sonucundaki borçlu ortağa düşecek paya haciz koydurmak suretiyle şirketin tasfiyesini isteyebilmesi bakımından ilk şart, alacaklının öncelikle borçlunun şahsi malvarlığına ve şirketteki mali haklarına başvurmuş olması ve bunlardan alacağını tamamıyla tahsil edememiş olmasıdır. İkinci şart, borçlu ortağın sermaye veya tasfiye payına ilişkin olarak başlatılmış olan takibinin kesinleşmiş olması ve kendisine haciz isteme yetkisinin gelmiş olmasıdır. Zira ihtiyati haciz yoluyla borçlu ortağın sermaye veya tasfiye payının haczinin istenmesi ve daha sonra da şirketin feshinin istenmesi mümkün değildir³⁴. Bir diğer şart ise, alacaklının haciz ve tasfiye ihbarını en az 6 ay öncesinden yapmış olması ve tasfiyenin bir hesap yılı sonuna rastlatılmasıdır. Alacaklı hesap yılının hangi tarihte son bulacağını şirket sözleşmesini inceleyerek öğrenmeli ve buna göre şirketin feshi talebini 6 ay önceden ihbar etmelidir. Bu şarta uyularak yapılan fesih, o hesap yılı sonunda hüküm ifade eder. Bir hesap devresi sonuna rastlarsa da 6 aydan daha az bir ihbar müddeti yeterli değildir. Aynı şekilde bir hesap devresi sonuna rastlamayan bir ihbar müddeti de, ancak gelecek ilk hesap devresi için hüküm ifade eder. Fesih talebi ile haczin aynı anda yapılmış olması gerekli değildir; fakat alacaklı hacizden sonra 6 aylık süreyi geçirmiş ise, o seneye ilişkin olarak fesih talebinde bulunamaz³⁵.

Bkz. Yarg. 11.HD'nin T. 04.06.2001, E. 2001/2874, K. 2001/5081 sayılı kararı, [http:// www.kazanci.com.tr](http://www.kazanci.com.tr), 27.11.2009.

³⁴ Bkz. Uyar, s. 779.

³⁵ Bkz. Arslanlı, s. 422, Uyar, s. 779, İmregün, s. 99. Yargıtay da, feshin davanın açıldığı tarihten 6 ay önce şirkete ve ortaklara ihbar edilmesi, bu şekilde dava açıldığı takdirde fesih isteminin hesap yılı sonu için hüküm ifadeceğini

Uygulamada, borçlu ortağın sermaye ve tasfiye bakiyesinin haczi talebine istinaden icra memurunun, borçlu ortağın şirketine ortağın şirketteki sermaye ve tasfiye bakiyesine haciz konulduğunu hem İİK md. 89 uyarınca haciz ihbarnamesi ile hem de TTK md. 191 hükmü uyarınca borcun ödenmemesi halinde alacaklının şirketin feshini isteyebileceği hususunu da bildiren bir yazı ile bildirmesi uygun olacaktır³⁶. Ayrıca bunun dışında icra müdürü tarafından borçlunun sermaye ve tasfiye bakiyesi haczedildikten sonra bu haczin İİK md.94/1'e göre şirkete ve diğer ortaklara bildirim ve borçlu ortağa ödenmesi gereken sermaye ve tasfiye bakiyesinin icra dairesine ödenmesi gerektiğinin ihtar edilmesi de mümkündür³⁷.

Fesih ve tasfiyeye ticaret mahkemesi karar verir. Doktrinde Arslanlı³⁸; alacaklının şirketin feshini hesap yılı sonunda hüküm ifade etmek üzere öncelikle ortaklara ihbar ettiği, şartlar mevcutsa şirketin hesap yılı sonunda fesholacağı ve mahkemenin fesih tarihini değiştirme yetkisi olmadığı gerekçeleri ile mahkemenin vereceği kararın inşai nitelikte olmayıp feshin o hesap yılı sonundan itibaren geçerli olmak kaydıyla tespitinden ibaret olduğu fikrindedir. Kanımızca da TTK md. 191'de yer alan şartlar gerçekleşmişse mahkemenin vereceği karar inşai nitelikte bir hüküm olmayacaktır. Zira burada alacaklının fesih ihbarını karşı tarafa bildirilmesi yeterli olup, bu beyanın geçerliliği karşı tarafın kabulüne bağlı değildir. Çünkü hukuki niteliği itibarıyla fesih bildirimini inşai (yenilik doğuran) bir haktır³⁹. Yani

belirtmiştir. Bkz. Yarg. 11. HD, E. 2001/2874, K. 2001/5081, T. 04.06.2001, [http:// www.kazanci.com.tr](http://www.kazanci.com.tr), 27.11.2009.

³⁶ Bkz. Uyar, s. 779.

³⁷ Kuru, s. 396-397.

³⁸ Bkz. Arslanlı, s. 422-423.

³⁹ İnşai hak mutlak ve nisbi haklar yanında 3. bir hak grubu olarak karşımıza çıkar ve hak süjesine tek taraflı irade bildirimiyile kurmak, değiştirmek, bozmak suretiyle somut bir hukuki durum tesis etmek yetkisi veren özel bir hukuki iktidardır. İnşai hak sahibinin hakkını kullanım sırasında kendi hak alanı dışına çıkması, bir başkasının hak alanını etkilemesi zorunlu olma-

alacaklının şirketin feshini ihbar etmesi inşai nitelikteki bir hakkın kullanmasıdır. Buna karşılık mahkemenin vereceği hüküm bir tespit hükmünden⁴⁰ ibaret olacaktır.

makla birlikte; inşai hakkın kullanımı sadece aleyhine söz konusu hakkın kullanıldığı kişinin değil ilgili 3. kişilerin de durumunu etkileyebilmektedir. İnşai veya yenilik doğuran davalar da, bir hukuki durumun kurulması, kaldırılması veya değiştirilmesi için davacının tek taraflı iradesinin yeterli olmadığı veya bu konularda tarafların anlaşmasının mümkün olmadığı, bunun ancak mahkeme kararıyla sağlanabildiği durumlarda açılan dava olarak tanımlanabilir. İnşai davalar, kural olarak kanunun açıkça öngördüğü hallerde açılabilir. Bu haller ise genellikle maddi hukuka göre belirlenir: Örneğin, evlenmenin butlanı davası, boşanma davası, soybağının reddi davası, ölüme bağlı tasarrufların reddi davası, tenkis davası, anonim şirketlerde ve kooperatiflerde genel kurul kararlarının iptali davası, cezai şartın tenkisi davası gibi. Davalının iradesinin aksine davacının hukuki değişikliğe yetkili olması gerekliliği, inşai davalar ve inşai kararların özelliklerindedir. İnşai hükümler de eğer aynı zamanda bir edime mahkumiyeti içermiyorsa cebri icraya esas teşkil etmezler. Bkz. **Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Özekes, Muhammet, Medeni Usul Hukuku, 8.bası, Ankara 2009, s. 281 vd.; Kuru, Baki/Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder, Medeni Usul Hukuku, 19.bası, Ankara 2008, s. 294 vd.; Alangoya, Yavuz/Yıldırım, M. Kâmil/Deren-Yıldırım, Nevhis, Medeni Usul Hukuku Esasları, 7.Bası, İstanbul 2009, s. 207 vd.; Üstündağ, Saim, Medeni Yargılama Hukuku, C.I-II, 7.bası, İstanbul 2000, s. 336; Sungurtekin-Özkan, Meral, İnşai Karar ve Özellikleri, 75. Yaş Günü İçin Prof.Dr.Baki Kuru Armağanı, Ankara 2004, s. 553 vd.**

⁴⁰ Tespit davaları bir hukuki ilişkinin varlığının, yokluğunun veya içeriğinin belirlenmesi hakkında tespit hükmü elde edilmek amacıyla açılan davlardır. Tespit davası ile davalı bir şeyi yapmaya veya bir şeyden kaçınmaya mahkum edilmez, sadece taraflar arasındaki hukuki ilişkinin varlığı veya yokluğu ya da tereddütlü olan içeriği tespit edilir. Tespit hükümleri cebri icraya konu teşkil etmezler. Örneğin bir malın mülkiyetinin kime ait olduğu veya taraflar arasında geçerli bir sözleşmenin bulunup bulunmadığı tespit davasının konusunu oluşturabilir. Bkz. **Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 279 vd.; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 289 vd.; Alangoya/Yıldırım/Deren-Yıldırım, s. 202 vd.; Üstündağ, s. 324 vd.**

TTK'nın ortağın şahsi alacaklısına tanıdığı, şirketin feshini isteme yetkisi, kanundan doğan bir hak niteliğinde olduğu gibi; ayrıca kanun koyucu tarafından münhasıran 3. şahısları korumak amacıyla konulmuş emredici bir hüküm olduğundan kollektif şirket diğer ortakların vereceği bir kararla veya alacağı ödeyerek veya borçlu ortağı şirketten ihraç etmek suretiyle 3. şahsın fesih hakkını bertaraf edebilir⁴¹. Nitekim TTK md.191/II ve buna paralel olarak Tasarı md. 249/II'de mahkemece şirketin feshine karar verilmeden önce şirket veya diğer ortaklar tarafından borç ödenmişse, o zaman fesih davasının kendiliğinden düşeceği düzenlenmiştir.

Kollektif şirket ortaklarının şahsi alacaklarının durumuna ilişkin son olarak şirketin iflası halini değerlendirmek gerekir. Konuya ilişkin TTK md. 181 hükmü (Tasarı md. 239) mevcuttur. Buna göre; şirketin iflası halinde şirketin iflas masasına yalnız şirket alacaklıları alacaklarını yazdırabilir. Şirket alacaklıları alacaklarını tamamen alamadıkça ortakların şahsi alacaklıları şirket malvarlığına müracaat edemezler. Nitekim iflas halinde şirket alacaklısı ile kastedilen, alacağı ortaklık sıfatından ve şirket sözleşmesinden doğmayan kimselerdir. Buna göre de, ortakların sermayeleri, faiz, ücret, kâr gibi talepleri için iflas masasına dahil olmamaları gerekir. Ancak TTK ve aynı zamanda Tasarı yalnız sermaye talebiyle işlemekte olan faizler için istisna bir düzenleme getirmiştir. Ortaklar, işlemiş faizler, ücretler, şirket lehine yaptıkları masraflar ve iltizam ettikleri borçlar için herhangi bir alacaklı gibi masaya girebilirler (TTK, md. 183; Tasarı md.241)⁴².

Buna karşılık, ortaklardan biri şahsi alacaklısının takibine ilişkin olarak iflas etmişse (veya bu ortağa genel haciz yolu ile takip yapılmışsa) borçlu ortağın şahsi alacaklıları ile şirket alacaklıları arasında bu sıfatlarından dolayı bir öncelik veya imtiyaz ayrımı mevcut değildir. Ancak alacaklılar arasında yasal olarak rüçhanlı olanların bu hakları saklıdır (TTK md.182/II; Tasarı md. 240/II).

⁴¹ Bkz. Doğanay, s. 741.

⁴² Ayrıntılı bilgi için bkz. Arslanlı, s. 369 vd.; İmregün, s. 85 vd.

III. KOMANDİT ŞİRKETLER

A. GENEL OLARAK

TTK'da iki tür komandit şirket düzenlenmiştir. Biri adi komandit şirket (TTK md. 243-268, Tasarı md. 304-328)⁴³, diğeri ise paylı (sermayesi paylara bölünmüş) komandit şirkettir (TTK md. 475-484, Tasarı md. 564-572). Adi komandit şirket bir şahıs şirketi niteliğinde olup, TTK'da kollektif şirketten hemen sonra düzenlenmiştir ve birçok bakımdan kollektif şirketle benzerlikler gösterir. TTK düzenlemesi, doktrin ve uygulamada türü belirtilmeden kullanılan komandit şirket terimi, adi komandit şirketi ifade etmektedir⁴⁴.

Buna karşılık sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket sermaye şirketi olup, TTK'da anonim şirketi düzenleyen hükümlerin ardından tanzim olunmuş ve birçok bakımdan anonim şirketlere benzerlik göstermektedir.

B. ADİ KOMANDİT ŞİRKETLER (KOMANDİT ŞİRKET)

Komandit şirkette iki tür ortak vardır. Bunlardan biri "komandite" ortaktır. Bu ortak şirket borçlarından sınırsız sorumlu ortak olup, ortaklığın yönetimini elinde tutar ve rizikoyu sınırsız olarak yüklenir. Komandite ortağın şirketteki durumu kollektif şirketteki ortakların hukuki durumu ile aynıdır. Komandit şirkette bir de "komanditer" ortak mevcuttur. Komanditer ortak şirket borçlarından sınırlı sorumlu ortaktır. Bu ortağın şirketi yönetme ve temsil yetkisi yoktur. Komanditer ortağı ilgilendiren husus şirketin hesap

⁴³ Tasarı'da adi komandit şirket ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirkete ilişkin hükümlerde genel olarak mevcut sistemden farklı bir sistem öngörülmemiş, mevcut kanun maddelerinin dili güncelleştirilmiştir. Ancak Tasarı md. 564'de denetçilerle ilgili sistem değişikliği sebebiyle 6762 s. Kanun'un 484. md.'sinin Tasarı'ya yansıtılmadığı belirtilmiştir.

⁴⁴ Bkz. Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), s. 215; İmregün, s. 136; Karayalçın, s. 322. Biz de âdi komandit terimi yerine komandit şirket terimini kullanacağız.

dönemi sonundaki kâr-zarar durumudur; sorumluluğu da taahhüt ettiği sermaye miktarı ile sınırlıdır. Esasında kollektif şirket ile komandit şirketin birbirinden farklılaşması komanditer ortak yönüdür⁴⁵.

Komandit şirket ortağının şahsi alacaklısının hukuki durumu, kollektif şirket ortağının şahsi alacaklısının hukuki durumu gibidir. Zira gerek bu konuyu düzenleyen genel hüküm niteliğindeki TTK md. 145, gerekse TTK md. 256 ve 267'nin bu konuda kollektif şirket hükümlerine yaptığı atıftan bu sonuç çıkmaktadır. TTK düzenlemesinde kollektif şirket hükümlerine atıfta bulunulurken komandite ve komanditer ortak ayrımı yapılmamıştır⁴⁶.

O halde şirket ortağının alacaklılarının ilk olarak borçlu ortağın şahsi malvarlığına başvurması gerekir. Şayet alacaklı bu şekilde alacağını karşılayamamışsa borçlu ortağın ortaklıktaki haczedilebilecek mali haklarına başvurabilir. Mali nitelikteki haklar kavramına kâr, ücret, faiz, masraflar, sermaye ve tasfiye bakiyesi girer.

Kollektif şirketlerde olduğu gibi TTK md.263 uyarınca bir komandit şirketin iflası halinde, şirket alacaklıları alacaklarını almadıkça ortakların şahsi alacaklıları şirket mallarına müracaat edemezler.

C. SERMAYESİ PAYLARA BÖLÜNMÜŞ KOMANDİT ŞİRKETLER

Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket, komandit şirketin özel bir türü olmakla birlikte sermaye şirketleri arasında yer alır. Bu şirket tipinde de komandite (sınırsız sorumlu) ve komanditer (sınırlı sorumlu) olmak üzere iki tür ortak mevcuttur.

⁴⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), s. 216 vd.; İmregün, s. 137 vd.; Arslanlı, s. 594 vd.; Domanıç (Şirketler Hukuku), s. 207 vd.; Karayalçın, s. 325 vd.; Pulaşlı, s. 154 vd.; Bilgili/Demirkapı, s. 119 vd.

⁴⁶ Bkz. Uyar, s. 785; Doğanay, s. 831.

Doktrinde Arslanlı/Domaniç⁴⁷ tarafından sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketin tanımı şu şekilde yapılmıştır: “Bir unvan altında kanunen yasak olmayan her türlü iktisadi mevzular için kurulabilen, sermayesi kabili tedavül paylara bölünmüş ve şirket borçlarından ortaklarının bir veya bir kaç kolektif ortak, diğerleri anonim şirket ortağı gibi mes’ul bulunan hükmi şahsiyeti haiz ortaklıklara sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket denir.”.

Komandit şirket ile sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket arasındaki başlıca fark sermayesi paylara bölünmüş komandit şirkette ortaklık sermayesinin anonim şirkette olduğu gibi paylara bölünmüş olması ve bu payların kıymetli evrak niteliğinde olmaları ile komanditerlerin paylarını anonim şirket payları gibi serbestçe devredebilmeleridir; yani burada paylar anonim şirket payları ile aynıdır. Oysa komandit şirketlerde sermaye paylara bölünmediği gibi komanditer ortak diğer ortakların rızasını almadan payını devre-demez.

Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket ile anonim şirket arasındaki fark ise, anonim şirkette ortaklık borç ve taahhütlerinden sınırsız sorumlu ortak bulunmaması ve şirket yönetim ve temsil yetkisinin genel kurul tarafından seçilen yönetim kuruluna ait olmasıdır. Buna karşılık sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketin yönetimi daimi olarak komandite ortaklara aittir⁴⁸.

Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde TTK md. 145/II ve Tasarı md. 133/II’ye göre şahsi alacaklıları alacaklarını o ortağa düşen kâr ve tasfiye payından almak yanında borçlu ortağın şirketteki hisse senedini de haczettirebilir. Bu hüküm tüm sermaye şirketleri için geçerlidir. Bu sebeple hisse haczi aşağıda anonim şirketler bahsinde ayrıntılı olarak incelenecektir.

⁴⁷ Arslanlı/Domaniç, s. 4.

⁴⁸ Bkz. İmregün, s. 180 vd.; ayrıca bkz. Poroy (Tekinalp/Çamoğlu), s. 884 vd.; Pulaşlı, s. 170 vd.; Bilgili/Demirkapı, s. 131 vd.

IV. ANONİM ŞİRKETLER

A. GENEL OLARAK

Anonim şirketlerde⁴⁹ de ortağın şahsi alacaklıları borçlu ortağın şirket dışındaki mal ve haklarına genel hükümler uyarınca başvurabilirler. Ayrıca borçlu ortağın şirket dışındaki mal ve haklarından alacaklarını alamayan ya da bunlara başvurmak istemeyen alacaklılar ortağın anonim şirketteki hak ve alacaklarına da başvurabilirler.

⁴⁹ Tasarı'da anonim şirketin tanımı; "sermayesi belirli ve paylara bölünmüş olan, borçlarından yalnız malvarlığı ile sorumlu bulunan şirket" şeklinde yapılmış, pay sahiplerinin sadece taahhüt etmiş oldukları sermaye payları ile ve şirkete karşı sorumlu oldukları belirtilmiştir (Tasarı, md.329). Doktrinde Moroğlu, Tasarı'da yapılan bu tanımı yetersiz bulmakta, anonim şirketi limited şirketten ayıran başlıca özelliğinin şirket paylarının kıymetli evrak niteliğinde, yani tedavül eden pay senetlerine ve geçici pay ilmtühaberlerine bağlanabilmesi olduğunu belirtmekle; bu nedenle de tanımın en azından "payları kıymetli evrak niteliğinde pay senetlerine bağlanarak veya Merkezi Kayıt Kuruluşu'na kayıt yoluyla tedavül edebilen" ibarelerini de içermesi gerektiğini belirtmiştir. Bununla birlikte anonim şirket tanımına yeni eklenen "... pay sahiplerinin sadece taahhüt etmiş oldukları sermaye payları ile ve şirkete karşı sorumlu oldukları" ibaresinin pay sahiplerinin ortaklığa karşı sermaye taahhüdünde bulduklarına göre ona karşı sorumlu olmalarının doğal sonucu olduğu gerekçesi ile gereksiz ve İİK hükümleri ile uyumsuz olduğunu savunmuştur. Pay sahiplerinin sadece şirkete karşı sorumlu olduğunun belirtilmesinin doğru olmadığını şirketin pay sahibindeki sermaye alacağının ortaklıktan alacaklı olan bir 3. kişi tarafından İİK md. 89 uyarınca haczedilmesi ile pay sahibinin bu hâciz alacaklıya karşı sorumlu olacağını ifade etmiştir. Bkz. Moroğlu, Erdoğan, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Değerlendirme ve Öneriler, İstanbul 2009, s. 128. Ancak kanımızca Tasarı md. 329/II, anonim şirketlerde ortakları şirket borçlarından dolayı sorumluluğunun sadece koymayı taahhüt ettikleri sermaye payı ile sınırlı olması ve ortak tarafından taahhüt edilen sermaye şirkete ödenmekle ortağın sorumluluğu ortadan kalkacağına ilişkin anonim şirketlerin temel ilkesinin (tek borç ilkesi) vurgulanmasından ibarettir. Bu nedenle de mevcut sistemden bir farklılık arz etmediği düşüncesindeyiz.

Nitekim Tasarı md. 133/II'de alacaklıların o ortağa düşen kâr payı veya tasfiye payından da alacaklarını alabilecekleri vurgulanmıştır. O halde anonim şirket ortağının alacaklısı borçlunun ortağı olduğu şirketten olan kâr payı, hazırlık dönemi faizi ve tasfiye payına katılma haklarının haczini talep edebilir⁵⁰.

Kâr payı hakkı genel kurulun kârın dağıtılmasına karar vermesiyle alacak hakkına dönüşür⁵¹. Kâr payı alacak hakkına dönüştükten sonra pay sahibinin şahsi alacaklıları tarafından haczedilebilir. Burada hisse haczi⁵² durumunda, hisseye ait kâr payının da haczin kapsamında olup olmadığı sorusu gündeme gelebilir. İlk olarak belirtmek gerekir ki; kâr, payın hukuki semeresidir⁵³. Burada hukusal sorun haczin kapsamına haciz konusu maldan elde edilebilecek semerelerin de dahil olup olmadığıdır. İİK'nun menkul ile ilgili hükümlerinde ve çıplak payların haczini düzenleyen İİK m.94'de bu konuda bir düzenleme yer almamaktadır. Ancak bir görüş⁵⁴; taşınmazlara ilişkin İİK md. 92'de yer alan "*bir taşınmazın haczi haslat ve menfaatlerine de şamilidir*" hükmünün kıyasen uygulanması gerektiği ve buna göre de hisse haczinde paya ilişkin olarak doğacak her türlü hak ve menfaatin de haczin kapsamı içerisinde kalacağı kabulü yönündedir. Buna karşılık bizim de katıldığımız diğer görüş⁵⁵, haciz kapsamına maldan elde edilecek semerelerin dahil edilemeyeceği, İİK md.92 düzenlemesinin yalnız taşınmazlar bakımından uygulama alanı bulacağı ve hissenin haczedilmesi kendiliğinden kâr payının da haczedilmiş olduğu anlamına gelmeyeceği yönündedir. Zira haciz,

⁵⁰ Bkz. Uyar, s. 788.

⁵¹ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), s. 532; Domanıç, Hayri, Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, TTK Şerhi II, İstanbul 1988, s. 1520 vd.

⁵² Bkz. aşa. s. 1352 vd.

⁵³ Arslanlı, Halil, Anonim Şirketler I, Umumi Hükümler, 3. bası İstanbul 1960, s. 198; İmregün (Anonim Ortaklık), s. 198 vd.

⁵⁴ Dönmez, R. Murat, Anonim ve Limited Şirketlerde Hisse Haczi ve Paraya Çevrilmesi, 3.bası, İstanbul 2008, s. 49-50, aynı yönde Uyar, s. 787.

⁵⁵ Yeniocak, s. 43-44.

intifa hakkı gibi, alacaklıya kullanma ve semerelerden yararlanma hakkı vermez. İİK md. 92 düzenlemesinin taşınmazlar bakımından getirilmiş istisna bir düzenleme olduğu, bu düzenlemenin kural haline getirmenin doğru olmayacağı kanısındayız. Kaldı ki; İİK md.94/I'de haczedilen payların satışının taşınır malların satış usulüne göre yapılacağını belirterek menkul hükümlerine açıkça atıf yapmış olması burada taşınmazlar hakkındaki hükümlerin kıyasen uygulanamayacağını açık göstergesidir. O halde kâr payının haczi İİK md. 89 hükümlerine göre⁵⁶ veya çıplak payın haczinde⁵⁷, şirket hissesinin haczedildiğine dair şirkete gönderilecek bildirimde ayrıca hissenin yanında kâr payının da haczedildiği bildirilerek yapılmalıdır. Buna göre alacaklı borçlu ortağın kâr payının haczini ayrıca icra müdürlüğünden talep etmelidir⁵⁸.

Ayrıca anonim şirketlerde kâr dağıtımını kolaylaştırmak amacıyla yıllık kâr paylarına ilişkin olarak kâr payı kuponları çıkarılır ve bunlar hisse senetlerine eklenir. Bu kuponlar anonim şirketlerde bağımsız alacak haline gelmiş bir yıla ait kâr payını içeren hamile yazılı olan kıymetli evrak niteliğinde olup, pay senedine bağlı olarak veya ayrı bir senet olarak düzenlenebilirler. Bir başka deyişle, hisse senedinin türü ne olursa olsun kâr payı kuponları hamiline yazılı düzenlenirler ve hamiline yazılı senetler gibi sadece teslim ile devredilirler. Kuponlar ana senetle birlikte devredilebilecekleri gibi ondan bağımsız olarak da devredilebilirler. Kuponun pay senedinden ayrı olarak veya onunla birlikte devredilebilmesi için kârın dağıtılması kararının alınması gerekli değildir⁵⁹. Belirtildiği üzere kâr payı kuponları ana senetle birlikte veya ondan bağımsız olarak devredilebileceğinden bu kuponların pay senedi ile birlikte veya ondan bağımsız olarak haczi de mümkündür.

⁵⁶ Bkz. Üstündağ, s. 196.

⁵⁷ Çıplak payın haczi aşağıda ayrıca incelenecektir. Bkz. aşa. s. 1355 vd.

⁵⁸ Bkz. Yeniocak, s. 44.

⁵⁹ Bkz. Arslanlı (Anonim Şirketler), s. 175-177; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), s. 741-742.

Anonim şirketlerde esas sermaye için faiz ödenmez (TK md.470/I; Tasarı md.509/I). Pay sahiplerine faiz ödenmesini öngören esas sözleşme hükmü ve genel kurul kararı geçersizdir. Bu yasağın sebebini esas sermayenin korunması ilkesi ile açıklamak mümkündür. Katılma paylarına faiz ödenmeyeceği yasağının istisnası hazırlık dönemi faizidir. TTK md. 471'e göre; işletmenin tam bir şekilde faaliyete başlamasına kadar geçecek olan hazırlık dönemi için pay sahiplerine belirli bir faiz ödenmesi esas sözleşmede öngörülebilir⁶⁰. Bazı anonim şirketlerde hazırlık dönemi uzun sürebileceği için, bu dönemde kâr payı almak olanağına sahip olmayan özellikle küçük tasarruf sahiplerinin böyle bir ortaklığa katılmayı hiç düşünmeyecekleri göz önünde tutularak anonim şirketi cazip kılmak açısından hazırlık faizi kanun tarafından tanınmıştır. Bu esasında kanunen tanınmış bir alacak hakkıdır⁶¹. Hazırlık devresi faizini kar payı gibi bir anonim ortaklığa katılımdan kaynaklanan hukuki semere olarak nitelendirebiliriz⁶². Böyle bir durumda ortağın kişisel alacaklısı ortağın bu alacak hakkını İİK md. 89 prosedürü uyarınca haczettirebilir.

Anonim şirketin infisahı halinde malvarlığının kullanılması hakkında esas sözleşmede bir hüküm olmadığı takdirde her pay sahibi tasfiye sonucuna payı oranında katılma hakkına sahiptir (TTK, md. 455/I, Tasarı md.507)⁶³. Buna tasfiye payı hakkı denir. Tasfiye payı hakkı, pay sahibinin anonim şirketin malvarlığı üzerinde

⁶⁰ Tasarı'da bu hüküm md. 510'a karşılık gelmekte ve çeşitli terim değişiklikleri ile yeniden düzenlenmiştir.

⁶¹ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), s. 560; İmregün (Anonim Ortaklıklar), s. 301 vd.

⁶² Kendigelen, Abuzer, Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı, İstanbul 1994, s. 152.

⁶³ Tasarı md.507 gerekçesine göre; bu madde TTK md. 470 düzenlemesinden yalnızca bir noktada ayrılmaktadır. Bu da Tasarı'da "sâfi kazanç" ibaresi yerine "net dönem kârı" ibaresinin kullanılmış olmasıdır. Bunun nedeni olarak da, kazanç sözcüğünün şirketler ve bilanço hukukunda değil vergi hukukunda kullanılması gösterilmiştir.

ekonomik mülkiyete sahip bulunmasından kaynaklanır. Tasfiye hakkı şirketin devamı süresince ortaklığa karşı ileri sürülemez. Zira kurumsallaşmış ve büyük anonim şirketlerde tasfiye düşünülmeyecek kadar uzak bir ihtimal olduğu için bu hakkın sadece teorik bir anlam ifade ettiği belirtilebilir. Tasfiye payı hakkı son tasfiye bilançosunun genel kurul tarafından tasdik edilmesi ile alacak hakkına dönüşür⁶⁴. Ortağın kişisel alacaklıları borçluya ödenecek olan tasfiye payına İİK md. 89'a göre şirkete haciz ihbarnamesi göndererek haciz koydurabilirler.

Bundan başka TTK md. 145/II ve Tasarı md. 133/II düzenlemelerine göre anonim şirketlerde (ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde) ortağın şahsi alacaklısının, borçlunun hisse senedini⁶⁵ haczettirebileceğini belirtmiştik.

Eklemeliyiz ki, TTK'nın bir çok hükmünde pay ile hisse senedi aynı anlamda kullanılmıştır (TTK md.401, 373, 313, 329). Bu noktadan hareketle kanun koyucunun esas olarak anonim şirketlerin hisse senedi ihraç edeceğini dikkate aldığı sonucuna varmak mümkündür. Zira anonim şirketin en önemli özelliklerinden biri payın TTK md. 557 anlamında kıymetli evrak niteliğinde senetlere bağlanabilmesidir; hisse senedi⁶⁶ payın somutlaştırılmış hali olup genellikle de her pay için bir hisse senedi çıkarılır. Ancak belirtmek gerekir ki; kural olarak esas sözleşme ile aksi öngörülmedikçe TTK payın hisse senedine

⁶⁴ Bkz. Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), s. 552, 557, İmregün (Anonim Ortaklıklar), s. 303.

⁶⁵ TTK'nın birçok hükmünde pay ile hisse senedi aynı anlamda kullanılmıştır (TTK md.401, 373, 313, 329). Bu noktadan hareketle kanun koyucunun esas olarak anonim şirketlerin hisse senedi ihraç edeceğini dikkate aldığı sonucuna varmak mümkündür. Zira anonim şirketin en önemli özelliklerinden biri payın TTK md. 557 anlamında kıymetli evrak niteliğinde senetlere bağlanabilmesidir.

⁶⁶ Arslanlı, hisse senedinin tanımını, "hisse senetleri pay sahiplerine hissedarlık haklarını temsil etmek üzere verilen nihai vesikadır" şeklinde yapmıştır. Bkz. Arslanlı (Anonim Şirket), s. 160.

bağlaması zorunluluğunu getirmemiştir⁶⁷. Ancak buna karşın SerPK'da, halka açık anonim ortaklıklarda hisse senetlerinin bastırılarak sahibine verilmesi zorunluluğu getirilmiştir⁶⁸. Tasarı'da da buna paralel olarak md. 486/II düzenlemesi ile hamiline yazılı hisse senetlerinde yönetim kurulunun pay bedelinin tamamen ödenmesi

⁶⁷ Arslanlı (Anonim Şirket), s. 161 vd.; Kendigelen (İntifa), s. 10; Poroy (Tekinalp/Çamoglu), s. 461; Tekinalp (Poroy/Çamoglu), s. 649. Belirtilmelidir ki; sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler de hisse senedi çıkarabilir; ancak bunların sermaye piyasasında tedavülü yoktur.

⁶⁸ Bkz. Sumer, Ayşe, Türk Sermaye Piyasası Hukuku ve Seçilmiş Mevzuat, 3. bası, İstanbul 2002, s. 18 vd.; ayrıca bkz. yuk. dipn. 66. Burada eklemek gerekir ki; sermaye piyasası araçlarının kaydileştirilmesi sürecinin yer aldığı kaydi sistem ile menkul kıymetlerin varakasız ve birer kaydi değer olarak işlem görmelerine olanak sağlanmıştır. Bu sistem 28.02.2001 tarihli ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na 15.12.1999 tarih ve 4487 sayılı "Sermaye Piyasası Kanunu'nda Bazı Değişiklikler Yapılmasına Dair Kanun"un 10/A maddesi ile eklenen "Sermaye Piyasası Araçlarının Kaydileştirilmesi" başlığı altında yer alan düzenlemeler ile gerçekleştirilmiştir. O halde anılan md. 10/A hükmü ile tüm sermaye piyasası araçları kaydileştirilebilecektir. Bir başka deyişle, sermaye piyasası araçları ve bu araçlara ilişkin haklar Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş. tarafından bilgisayar ortamında, ihraççılar, aracı kuruluşlar ve hak sahipleri itibarıyla tutulacaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Manavgat, Çağlar, Sermaye Piyasası Kanunu'nun 10/A Maddesi Hükmüne Göre Kaydi Sistemin Esasları, AÜHFD, 2001/2, s. 169 vd. Kaydileştirilmiş hisse senetlerinin haczi ise söz konusu 10/A maddesine dayanılarak hazırlanan Seri:IV, 28 no'lu "Kaydileştirilen Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Kayıtların Tutulmasının Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ" in (RG: 22.12.2002, S: 24971), "Kaydi Sermaye Piyasası Araçlarının Haczi" başlıklı md.22'yi değiştiren Seri : IV, No:36 sayılı, "Kaydileştirilen Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Kayıtların Tutulmasının Usul ve Esasları Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ" (RG:15.04.2005, S: 25787) ile değiştirilen ve "Kaydi Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Her Türlü Haciz ve Tedbir İşlemleri" başlığını taşıyan md.22'ye göre gerçekleştirilecektir. Anılan Tebliğ metni için bkz. <http://www.spk.gov.tr/apps/teblig/displayteblig.aspx?id=220&ct=f&action=displayfile&ext=pdf>, 15.03.2010.

tarihinden itibaren 3 ay içinde hisse senetlerini bastırıp pay sahiplerine dağıtılması zorunluluğu getirilmiştir. Anılan maddenin devamında da azınlık pay sahiplerinin istemesi durumunda nama yazılı pay senedi bastırılıp tüm nama yazılı pay senedi sahiplerine dağıtılacağı öngörülmüştür (Tasarı, md.486/III). Söz konusu halka açık olmayan anonim ortaklıklara da hisse senedi bastırılması zorunluluğu getiren bu madde doktrinde senet bastırma ve dağıtma maliyet ve zahmeti nedeniyle eleştirilmiş, bunun yerine mevcut sistemin korunması gerektiği veya payın bir belgeye bağlanması zorunlu görülüyorsa daha az masraf ve uğraş gerektiren ilmühaber çıkarılmasının düzenlenebileceği belirtilmiştir⁶⁹.

B. ANONİM ŞİRKET HİSSELERİNİN HACZİ

Anonim şirketlerin pay senetleri hamiline veya nama yazılı olur (TTK md.409/I). Esas sözleşmede aksine hüküm bulunmadıkça pay senetlerinin nama yazılı olması gerekir (TTK md.409/II). Anonim şirketlerin hamiline yazılı pay senetleri devredilebilir olduğu gibi nama yazılı pay senetleri de esas sözleşmede aksine bir hüküm bulunmadıkça devredilebilir (TTK md.416/I). İşte devredilebilir nitelikteki bu pay senetlerinin haczinin mümkün olduğu TTK md. 145/II ve Tasarı md.133/II'de açıkça düzenlenmiştir.

⁶⁹ Bahtiyar, Mehmet, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Dili ve Bazı Hükümlerinin Değerlendirilmesi, TBBD 2005/61, s. 79. Ayrıca Moroğlu 486/III'de nama yazılı paysenetleri çıkarılmasının azınlığın istemde bulunması şartına bağlanmasının bir gerekçeye dayanmadığı görüşündedir. Bkz. Moroğlu, s. 284. Kanımızca da hamiline yazılı pay senedi çıkarılmasının zorunluluk olarak düzenlenmesine karşın, nama yazılı pay senetlerinin çıkarılmasının azınlığın istemde bulunması şartına bağlanmış olması yersizdir. Zira mevcut düzenleme uyarınca şirket esas sözleşmesinde aksine bir düzenleme bulunmadıkça, çıkarılacak hisse senetlerinin nama yazılı olması öngörülmüştür (TTK md.409/II).

1. Hisse Senedi veya İlmühaber Çıkarılmış Olması Halinde Haciz

Borçlunun ortağı olduğu anonim şirket (veya sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket) hisse senedi çıkarmış ise bu hisse senetleri İİK md. 88/I uyarınca taşınır malların haczi hakkındaki hükümlere göre haczedilir⁷⁰. Buna göre taşınır mallar buldukları yerde haczedilir ve kıymetleri ile beraber buldukları yerdeki haciz tutanağına yazılır (İİK md.102/I). Taşınır malların haczedilmiş sayılabilmesi için icra dairesinin istediği zaman bu mallara el koyabilmek imkanının bulunması gerekir. Bu sebeple de icra memurunun haczettiği taşınır malları ya kendisi ele geçirip icra dairesinde muhafaza altına alması veya bir yediemine teslim etmesi veya istenildiği zaman verilmek şartıyla geçici olarak borçlu veya 3. kişi elinde bırakması gerekir. Her üç durumda da icra memuru satılacağı zaman hacizli taşınır malı elde etmek imkanına sahiptir. Şayet haczedilen şey para, banknot, hamiline ait senet, poliçe ve sair cirosu kabil senet ise -örneğin bono, çek, anonim şirket hisse senedi veya ilmühaberi ise- veya altın, gümüş ve diğer kıymetli şeylerden ise bunlar bizzat icra dairesi tarafından muhafaza altına alınır⁷¹. O halde bir anonim

⁷⁰ Bkz. Kuru, s. 392; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, s. 262; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 241. Muşul, s. 449.

⁷¹ Bkz. Kuru, s. 371-372, Kuru (C.I), s. 636; Domanıç, Hayri, Kıymetli Evraka Bağlanması Mümkün Hakların Haciz Kabiliyeti, BATİDER, 1970/IV, s. 756-757. Yargıtay'ın yerleşik kararları da bu yöndedir. Yarg. HGK, T. 09.12.1967, E. 1967/515, K. 1967/611 sayılı kararında banka senetlerinin hamile muharrer, cirosu kabil kıymetli evrak olduğunu ve bu gibi senetlerin İİK md. 88 uyarınca menkul mala ilişkin hükümler gibi haczedileceğine karar vermiştir. Bkz. <http://www.kazanci.com.tr>, 15.12.2009; "...Bu senetlerin icra müdürlüğüne haczedilip, icra dairesinde koruma altına alınması zorunludur.Hisse senetleri bulunmadığına göre İcra Müdürlüğüne şirkete, hisse senetlerinin haczi ile pay defterine işlenmesi yolunda yazı yazılması doğru değildir" Bkz. Yarg. 12. HD. T.06.02.1996, E.1996/1547, K.1996/1654, <http://www.kazanci.com.tr> 15.12.2009.

şirket hissesi şahsi alacaklı tarafından haczedildiğinde, bu hisse senetleri icra müdürlüğü tarafından muhafaza altına alınır⁷² ve böylece borçlu ortağın haczedilen bu hisse senetleri üzerinde tasarrufta bulunması engellenmiş olur.

İİK md. 88/1'de yer alan fiilen el koyma hisse senedinin haczi için zorunlu bir uygulama olduğundan hisse senedinin haczi İİK md. 89 veya İİK md. 94'e göre mümkün olmayacaktır⁷³. Ancak Yargıtay 19. HD. 28.11.1996 T.; E. 1996/6832, K. 1996/10663 sayılı kararında⁷⁴, anonim şirket hisse senetlerine 3. bir kişinin, mülkiyetin devri dışında rehin, vekalet, intifa, vedia gibi herhangi bir hukuki sebeple zilyet bulunması halinde senetlerin İİK md. 89'da ifade edilen "*borçlunun 3. şahıs elindeki menkul malı*" niteliğinde olduğu gerekçesi ile İİK md. 89'un uygulanacağına karar vermiştir. Kanaatimizce de Yargıtay'ın bu şekilde bir ayrıma gitmesi doğrudur. Aksi taktirde hisse senetlerinin mülkiyet dışında başka bir sebeple 3.kişinin elinde bulunması halinde icra müdürünün hisse senedi haczinin gerçekleştirilmesi bu senetlere fiilen el koyamayacağından mümkün olamayacaktır. Bu gibi durumlarda İİK md. 89'un uygulanması düşünülebilir. Zira İİK md.89 borçlunun 3.şahıstaki para alacağının, sair bir talep hakkının veya borçluya ait olup da 3. şahsın elinde bulunan menkul malının haczi durumunda uygulama alanı bulmaktadır. Hisse senedinin 3.kişi zilyetliğinde bulunması halinde de bu hisseler 3. kişinin elinde bulunan bir menkul mal niteliğinde olacağından haciz gerçekleşti-

⁷² İcra memurunun el koyduğu hisse senedini İİK md. 19 uyarınca icra müdürlüğüne ait kasada saklaması veya varsa Adalet Bakanlığı'nca anlaşma yapılan bankalardaki kasalara en geç ertesi iş günü çalışma saati sonuna kadar teslim etmesi gerekir.

⁷³ "*... Buna ilişkin olan 89.madde, esas itibarıyla kıymetli evrakta tecessüm eden alacaklarda uygulanmaz. Bu bakımdan mesela anonim şirket hisse senedi, bu maddeye göre değil menkul hükümlerine göre haczedilebilecektir*" Bkz. Postacıoğlu, s. 195. Ayrıca bkz. Yeniocak, s. 89 vd.

⁷⁴ Karar metni için bkz. Muşul, s. 451; aynı yönde bkz. Domaniç (Kıymetli Evrak), s. 756.

rildikten sonra 3. kişiye İİK md.89/1'e göre haciz ihbarnamesi gönderilmelidir.

İlmühaberler, TTK md. 411'den zımnen anlaşılacağı üzere henüz hisse senedi çıkarılmadan bunların yerini tutmak üzere anonim şirket tarafından tanzim edilen senetlerdir. İlmühaberler paysahiplerine anonim şirketteki payları karşılığı verilir ve hisse senedi çıkarılıncaya kadar geçici bir süre için paysahipliğini temsil ederler. Ancak ilmühaberlerin içerdiği paysahipliği hakları geçici değildir. İlmühaberlerin kıymetli evrak niteliğinde olup olmadığı tartışmalıdır⁷⁵. İlmühaberler kıymetli evrak niteliğinde sayıldığı takdirde, ilmühaberlerin haczi, yerini tutmak üzere çıkarıldığı ve kıymetli evrak niteliğinde olan hisse senetlerinin haczi hakkındaki hükümlere göre -İİK md. 88- gerçekleştirilecektir.

2. Çıplak Payın Haczi

Anonim şirketlerde çıplak pay kavramı payın senede bağlanmamış hali için kullanılmaktadır. Çıplak payın haczi konusunda İİK md. 94'de 4949 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önce, çıplak payın haczedilip haczedilmeyeceği, haczedilebileceğinin kabulü halinde hangi usule göre bu haczin yapılacağı ve paraya çevirme işleminin nasıl gerçekleştirileceği tartışma konusu olmuştur.

Bu tartışmalar özellikle Yargıtay'ın verdiği çeşitli kararlardan sonra yoğunlaşmıştır. Yargıtay 12. HD. 20.11.1996 T., E.1996/12450, K.1996/14776 sayılı kararında⁷⁶ çıplak payların haczedilebilmekle

⁷⁵ Doktrinde ilmühaberlerin kıymetli evrak niteliğinde olduğunu savunan yazarlar için bkz. Bkz. **Domanıç** (Anonim Şirketler), s. 1277 vd.; **Arslanlı** (Anonim Şirketler), s. 159; **Tekinalp** (Poroy/Çamoğlu), s. 696. Buna karşılık **İmregün**, ilmühaberlerin ancak pay sahipliğini belgelendiren özel şekil koşullarına tabi olmayan belgelerden olduğu ve TTK md. 411 uyarınca alacağın devri yolu ile devredildiklerinden kıymetli evrak niteliğine sahip olmadığı görüşündedir. Bkz. **İmregün** (Anonim Ortaklıklar), s. 360.

⁷⁶ Bkz. <http://www.kazanci.com.tr>, 18.12.2009. Anılan karara Yargıtay üyelelerinden Yaşar Kuru muhalefet şerhi koymuş ve Kuru, hisse senedi çıkarıl-

beraber paraya çevrilemeyeceğini, bu durumda TTK md.145/I hükmüne paralel olarak anonim şirketlerde ortakların şahsi alacaklılarının haklarını ancak şirketin bilançosu gereğince borçlu ortağa düşecek kâr payından ya da tasfiye payından alabileceğini belirtmiştir. Yargıtay'ın bu kararı doktrinde satış imkanı vermeyen haciz hakkının ancak ihtiyati tedbir niteliğinde olduğu ve bir anlamının da olmadığı gerekçeleriyle eleştirilmiştir⁷⁷.

Yargıtay daha sonraki kararlarında⁷⁸ doktrindeki eleştirileri dikkate alarak çıplak payların İİK md. 94 veya İİK md.89 hükümlerine göre haczedilebilip paraya çevrileceği yönünde kararlar vermeye başlamıştır. Böylece Yargıtay ilke olarak çıplak payın haczedilebileceğine, haciz usulünün İİK md. 89 veya 94'e göre yapılabileceğine ve haczedilen çıplak payın da paraya çevrilmesinin mümkün olduğuna karar vermiş ve 1991 yılından beri süregelen tartışmaları sona erdirmiştir⁷⁹.

mamış olan anonim şirket hisseleri hakkında TTK md. 145/I'in uygulanmasına olanak ve gerek olmadığını, aksi taktirde ortakların çıplak paylarının satışını gerçekleştirilemeyeceğini ve bu durumun da İİK sistemine ve amacına aykırılık teşkil edip, kötüniyete prim vereceğini savunmuştur.

⁷⁷ Bkz. **Karayalçın**, Yaşar, Anonim Şirketlerde Çıplak Payın Haczedilmesi ve Paraya Çevrilmesi, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, S. XVI, Ankara 1999, s. 154 vd.; aynı yönde **Tekinalp** (Poroy/Çamoğlu), s. 462.

⁷⁸ Yarg. 12. HD. 01.11.2000 T. E. 2000/15261, K. 2000/16351 sayılı kararında çıplak payın İİK md. 89 hükümlerine göre paraya çevrileceğine hükmetmiştir. Karar metni şu şekildedir: "... Anonim şirketin hisse senedi çıkarılmış ise İİK'nun 88.maddesine göre haciz yapılır. Hisse senedi çıkarılmamış olması durumunda çıplak payların İİK md. 89/I uyarınca haczi mümkündür.." Bkz. <http://www.kazanci.com.tr>, 18.12.2009; aynı yönde- bkz. **Domaniç** (Kıymetli Evrak), s. 753. Buna karşılık Yarg. 12. HD., T.12.05.2000, E.2000/6490, K.2000/7804 ve Yarg. 12.HD. T.18.03.2002, E.2000/4513, K.2000/5419 sayılı kararlarında çıplak payın İİK md.94 uyarına şirket pay defterine işlenmesi veya 89/I haciz ihbarnamesi gönderilmek suretiyle haczinin mümkün olduğu yönünde kararlar vermiştir. Bkz. <http://www.kazanci.com.tr>, 18.12.2009.

⁷⁹ Bkz. **Kendigelen** (Çıplak Pay), s. 386.

Tüm bu tartışmalara kökten bir çözüm bulmak amacıyla İİK'da, 17.07.2003 tarih ve 4949 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik⁸⁰ esnasında İİK md.94 hükmü de yeniden düzenlenmiştir.

Buna göre; birinci ve ikinci cümleler korunmuş, üçüncü cümle kaldırılmış ve ikinci cümleden sonra şu cümleler eklenmiştir: *"Anonim şirketlerde paylar için pay senedi veya pay ilmühaberi çıkarılmamışsa, borçlunun şirketteki payı icra dairesi tarafından şirkete tebliğ olunarak haczedilir. Bu haczin şirket pay defterine işlenmesi zorunludur; ancak haciz, şirket pay defterine işlenmemiş olsa bile şirkete tebliğ tarihinde yapılmış sayılır. Haciz, icra dairesi tarafından tescil edilmek üzere Ticaret Siciline bildirilir. Bu durumda haczedilen payların devri, alacaklının haklarını ihlal ettiği oranda batıldır. Haczedilen payların satışı, taşınır malların satışı usulüne tabidir. Diğer taşınırlarda icra dairesi başkasına devre mani tedbirleri alır."*

Yapılan bu düzenleme ile anonim şirket çıplak payları İİK md. 89'a göre değil; İİK md. 94 hükmünün öngördüğü şekilde haczedilebilecek ve taşınır malların satışına ilişkin hükümler uyarınca da paraya çevrilebilecektir. Böylece bu konulardaki tartışmalar ve tereddütler giderilmiştir⁸¹. Ancak kanımızca da bu düzenlemeye rağmen İİK md. 89/I'de *"sair bir talep hakkı"* ifadesi kullanıldığından borçlunun anonim şirketteki çıplak payının md. 89 prosedürüne göre de haczedilebilmesi mümkün olmalıdır⁸².

⁸⁰ RG: 30.07.2003, S. 25184.

⁸¹ Bkz. **Pekcanitez**, Hakan, 4949 Sayılı Kanun'la İcra Hukukunda Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi, TBBD, 2003/49, s. 150, **Uyar**, Talih, 4949 Sayılı ve 17.07.2003 Tarihli "İcra ve İflas Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un Getirdiği Yenilikler, TBBD, 2003/49, s. 17. Doktrinde Kendigelen, yapılan bu düzenlemenin bazı yönlerinin eleştiriye açık olduğunu belirtmekle birlikte düzenlemeyi konuya ilişkin -özellikle paraya çevirme bakımından- tartışmaları sona erdirdiği için olumlu bulmaktadır. Bkz. **Kendigelen** (Çıplak Pay), s. 388.

⁸² Bkz. **Kuru**, s. 395; **Dönmez**, s. 30 vd, **Yeniocak**, s. 68.

İİK md. 94 'de yapılan değişiklikten sonra çıplak payın haczi için haciz bildirimini içeren yazının şirkete tebliği gerekli ve yeterlidir (İİK md.94/I, c.3). Buna göre, çıplak pay hissesinin haczine karar veren icra müdürü, bu hacizle ilgili muhafaza tedbiri almak için mahalline (anonim şirket merkezine) gitmek zorunda değildir. İcra müdürü İİK md.94 c.3'e göre; anonim şirkete bir ihbarname göndermekle yetinebilir. Bu ihbarnamede borçlunun anonim şirketteki kaç adet payının haczedildiği, bu haczin pay defterine işlenmesi, ileride hisse senedi çıkarılması halinde borçlunun çıplak payına düşen hisse senetlerinin borçluya verilmeyip icra dairesine teslim edilmesi, borçluya çıplak payı ile ilgili bütün tebligatın bundan böyle icra dairesine yapılması ve borçlunun onayının alınması gereken bütün müşterek tasarruflar ve kararlar için bundan böyle borçlu ortak yerine icra dairesinin onayının alınması gerektiği anonim şirkete ihbar edilir. Böylece borçlunun haczedilen çıplak payı üzerindeki tasarruf yetkisinin kısıtlanmış olduğu anonim şirkete bildirilmiş ve buna aykırı davranışlara karşı gerekli muhafaza tedbirleri (İİK md.90) alınmış olur.

İcra dairesinin bu ihbarnamesini alan anonim şirketin çıplak payın haczedildiğini şirket pay defterine işlemesi zorunluluğu getirilmiştir. Ancak haciz işleminin pay defterine işlenmesi haczin varlığı bakımından kurucu bir etkiye sahip değildir. Zira çıplak pay haczi şirket defterine işlenmemiş dahi olsa haciz ihbarnamesinin anonim şirkete tebliğ tarihinde yapılmış sayılır⁸³.

Doktrinde bir görüşe göre,⁸⁴ bir yandan çıplak payların haczinin pay defterine kaydı zorunluluğunun öngörülmesi ancak buna karşın devamında haciz ihbarnamesinin şirkete tebliği ile haczin geçerli sayılacağı ve haczin ticaret siciline bildirilmesi yönündeki hükümler

⁸³ Kuru, s. 393; Pekcanitez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes, s. 262; aynı yönde bkz. Yarg. HGK'nın T. 04.07.2007, E. 2007/12-332, K. 2007/446 sayılı kararı; <http://www.kazanci.com.tr> ; 20.12.2009.

⁸⁴ Bkz. Kendigelen (Çıplak Pay), s. 390 vd.

eleştirilmiştir. Burada anonim şirketler bakımından payın devri açısından dahi pay defterine kaydın kurucu bir hükme sahip olmadığı, bu nedenle öncelikle çıplak payların haczinde de bu kuralın geçerli olması gerektiği ve dolayısıyla haczin şirkete karşı geçerli olabilmesi için ayrıca bir de pay defterine işlenmesine gerek olmadığı belirtilmiştir.

Kanımızca da esasında bu yöndeki düzenleme karışıklığa sebebiyet verebilecek bir düzenlemedir. Çıplak payların haczinin pay defterine işlenmesi zorunluluğunun öngörülmesi, ilk başta haczin geçerlilik şartı olduğu yönünde bir anlama sebebiyet vermekte; ancak daha sonra haczin pay defterine işlenmemiş dahi olsa geçerli olacağını belirtilmesinin bir çelişki oluşturabileceği şeklindeki yorumu güçlendirmektedir. Oysa ki; burada haczin pay defterine işlenmesinin bir muhafaza tedbiri niteliğinde olduğu belirtilmiştir⁸⁵. Buna göre de, haczin pay defterine işlenmemiş olması halinde yapılan haczin geçersizliği söz konusu olmayacak, anonim şirket yetkililerinin cezai sorumluluğu doğabilecektir. Yine pay defterine haciz kaydının işlenmemesinden dolayı alacaklı ya da payı devralan üçüncü kişilerin bir zararı doğmuşsa meydana gelen zararlardan şirket sorumlu tutulabilecektir. O halde pay defterine haczin işlenmesi, pay üzerindeki bu kısıtlamadan diğer pay sahipleri ve 3. kişileri haberdar etmek amaçlıdır. Bu nedenle kanaatimizce de bu hükmün ilgilileri korumak amaçlı bir muhafaza tedbiri olduğunun açıkça belirtilmesinin yerinde olabilecektir⁸⁶.

Yukarıda da belirtildiği üzere bu düzenlemeye getirilen bir diğer eleştiri de haczin ticaret siciline bildirimünün öngörülmesinin yerinde olmadığıdır. Yazara göre⁸⁷; kanun koyucu yapılan tescilden sonraki pay devirlerinin hacizli alacaklının haklarını ihlal ettiği oranda batıl olacağını öngörmüş ve bunun karşıt anlamından haciz işleminin

⁸⁵ Kuru, s. 394.

⁸⁶ Dönmez, s. 37-39.

⁸⁷ Kendigelen (Çıplak Pay), s. 392 vd.

ticaret siciline bildirilmesinden önce hissenin devredilmesi ihtimalinde haciz işleminin tamamlanmış olmasına karşın devralan iyiniyetli sayılacağından alacaklının hakları korunmamış olacaktır. Bu düzenlemenin de, alacaklıyı korumak için bir muhafaza tedbiri niteliğinde olduğunu söylemek mümkündür. Ancak haciz işlemi tamamlanmış iken ticaret siciline bildirim yapılmaması halinde borçlunun, payını pay üzerindeki tasarruf yetkisi kısıtlanmamış gibi devretmesi mümkün olacaktır ve böylece bu hüküm haklı olarak belirtildiği üzere alacaklının zararına sonuçlar doğurabilecektir⁸⁸.

Belirtmek gerekir ki; çıplak payın haczine karar veren icra müdürünün haciz ihbarnamesinin şirkete tebliğinden önce borçlunun çıplak payını 3. kişilere devretmesini engellemek için haciz bildirimini mahalline (şirket merkezine) giderek orada düzenleyeceği tutanak ile şirket yetkilisine elden tebliğ etmek suretiyle yapması da mümkündür⁸⁹.

Konuya ilişkin Tasarı md. 133/II düzenlemesini incelediğimizde, anonim şirketlerde hisse senedinin çıkarılmış olması halinde payın haczi ile hisse senedinin çıkarılmaması halinde yani çıplak payın haczi arasında bir ayırım yapılmadığını, her iki durumda da haczin ve paraya çevirmenin taşınırlara ilişkin hükümler uyarınca yapılacağı öngörüldüğünü görmekteyiz⁹⁰. Oysa ki; bu düzenleme

⁸⁸ Dönmez, s. 57.

⁸⁹ Kuru, s. 394.

⁹⁰ Bu konuda Tekinalp, çıplak payın İİK md. 106/II yardımı dolayısıyla taşınır hükmünde sayılması gerektiğini ve dolayısıyla çıplak payın taşınır hükümlerinin uygulanması gerektiği görüşündedir. Bkz. Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), s. 463-464. Ancak Kendigelen tarafından savunulan ve bizim de katıldığımız görüş uyarınca İİK md. 88 kapsamında bir taşınır hacz edilmiş sayılabilmesi için, icra dairesinin istediği zaman bu mallara el koyabilmek imkanına sahip olması şart olduğundan ve çıplak payın da bu hüküm anlamında el konulması düşünülemeyeceğinden çıplak payların haczinde taşınırlara ilişkin hükümlerin uygulanmaması gerekir. Bkz. Kendigelen (Çıplak Pay), s. 387, dipn.15.

İİK md. 94 hükmü ile çelişkilidir. Zira açıklandığı üzere İİK md. 94 çıplak payların haczini özel olarak düzenlemiştir. Bir başka ifade ile çıplak payın haczi taşınır hükümlerine göre değil İİK md. 94 hükmüne göre gerçekleştirilecektir. O halde Tasarı'da hisse senedi haczi ile çıplak payın haczinin taşınırlara ilişkin İİK md. 88 hükmüne göre yapılacağı yönündeki düzenlemenin isabetli olmadığı kanaatindeyiz.

V. LİMİTED ŞİRKETLER

A. GENEL OLARAK

Limited şirketlerde esas sermaye belirli olup, bu sermaye ortakların esas sermaye paylarının toplamına eşittir. Ortakların sorumluluğu sadece ortaklığa karşıdır ve esas sermaye payı ile sınırlıdır⁹¹.

Tasarı'da limited şirketin nitelikleri ve özellikleri md. 573 ile düzenlenmiştir⁹².

Daha önce de belirtildiği üzere limited şirket hem şahıs şirketlerine hem de sermaye şirketlerine ilişkin özellikler gösteren karma

⁹¹ Bkz. Poroy/Tekinalp/Çamoglu, s. 901 vd., bkz. Arslanlı, Halil, Limited Şirketler, 1978 s. 26 vd. Arslanlı/Domaniç, s. 64 vd.; Çağa, s. 586.

⁹² Tasarı md. 573: "Limited şirket, bir veya daha çok gerçek veya tüzel kişi tarafından bir ticaret unvanı altında kurulur; esas sermayesi belirli olup, bu sermaye esas sermaye paylarının toplamından oluşur. Ortaklar, şirket borçlarından sorumlu olmayıp, sadece taahhüt ettikleri esas sermaye paylarını ödemekle ve şirket sözleşmesinde öngörülen ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerini yerine getirmekle yükümlüdürler. Limited şirket, kanunen yasak olmayan her türlü ekonomik amaç ve konu için kurulabilir". Doktrinde Moroğlu bu düzenlemenin ifadesinin dağınık olduğunu belirtmekle şu şekilde düzenlenmesi gerektiğini belirtmiştir: "Limited şirket, bir veya daha fazla gerçek ve/veya tüzel kişiler tarafından her türlü iktisadi amaç ve konular için kurulabilen, esas sermayesi belirli ve paylara bölünmüş olup kıymetli evrak niteliğinde olmayan senetlere bağlanabilen, ortaklarının sorumlulukları taahhüt ettikleri esas sermaye payları ve ana sözleşmede öngörülebiyecek ek ödeme ve yan edim yükümlülükleriyle sınırlı bir sermaye şirkettir" Bkz. Moroğlu, s. 327.

bir yapıya sahiptir⁹³. Zira limited şirketin TTK düzenlemelerindeki yapısı incelendiğinde ortaklığın bir anlamda kişiye bağlı olması,

⁹³ TTK'da limited şirketlere ilişkin hükümler düzenlenirken İsviçre'deki limited şirkete ilişkin düzenlemelerden yararlanılmıştır (İsviçre BK md.772-827). Ancak hemen belirtelim ki; İsviçre'de ihtiyaçlar doğrultusunda 30 yıldan beri süre gelen limited şirketler hukukuna ilişkin hükümler değişikliğe uğramış ve 01.01.2008 tarihinden itibaren de yeni hükümler yürürlüğe girmiştir. Bu değişikliklerden önemli biri de limited şirketlerin anonim şirketlere yaklaştırılması olmuştur. Buna göre limited şirketlerde de artık ortakların sorumluluğu koymuş oldukları sermaye payı ile sınırlı olacaktır. Bir başka anlatımla, bu konuda limited şirketlerde de anonim şirketlere ilişkin sorumluluk hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Yeni sistem limited şirketler ile anonim şirketler arasındaki benzerliği vurgulamıştır. Ancak yine de limited şirketlerin şahıs şirketlerine özgü bazı özellikleri de korunmuştur. Bkz. **Meier-Hayoz, Arthur/Forstmoser, Peter**, Schweizerisches Gesellschaftsrecht mit neuem Recht der GmbH, der Revision und der kollektiven Kapitalanlagen, 10. Auflage, Bern, 2007, s. 562 vd.; s. 574-575. Bununla birlikte eski İsviçre hukuku sisteminde limited şirket, hem sermaye şirketlerine hem şahıs şirketlerine ilişkin özellikler gösteren iktisadi amaç için kurulan, kural olarak ticari işletme sahibi ve belirli miktarda esas sermayeye sahip olan, alacaklılarına karşı şirket malvarlığı yanında ortaklarının da esas sermaye miktarı ile sınırlı olarak 2. derece kişisel ve müteselsil sorumlu olduğu şirket tipi olarak tanımlanmıştır. Burada ortakların sorumluluğu hususunda TTK sisteminden bir farklılık vardır. Bizim sistemimize göre şirket alacaklılarına limited şirket ortaklarına başvuru hakkı tanınmamıştır. Ortakların sorumluluğu yalnızca şirkete karşı sermaye borcunu ödemektir. Oysa ki İsviçre'deki değişiklikten önceki hükümlere göre, ortakların sorumluluğu 2. derece, kişisel ve müteselsildir. Burada 2. derece ve kişisel sorumluluk esas sermaye miktarı ödenmediği takdirde ve yalnızca ödenmeyen miktar kadardır. Şayet esas sermaye ödenmişse ortaklar kişisel sorumluluktan kurtulurlar. Bir başka anlatımla, kişisel sorumluluk esas sermayenin ödenmeyen kısmı ile sınırlıdır. Buna göre bir ortağın sorumluluğu kendi taahhüt ettiği esas sermaye miktarını ödemekle sona ermez; sorumluluktan kurtulması için tüm ortakların taahhüt ettikleri sermaye miktarının ödenmesi gerekir. Zira tüm ortaklar diğer ortakların ödemediği sermaye miktarından sorumludurlar. Bkz. **Meier-Hayoz, Arthur/Forstmoser, Peter**, Grundriss des schweizerischen Gesellschaftsrechts, Bern 1993, s. 343, s. 348.

ortakların hep birlikte müdür sıfatı ile şirket işlerini idareye ve şirketi temsile yetkili ve zorunlu olmaları, ortaklar tarafından konulan sermaye için anonim şirketlerde olduğu gibi pay senedi çıkarılmaması, ortaklık payı hakkında düzenlenebilecek senetlerin kıymetli evrak niteliğinde olmamaları gibi hususlar şahıs şirketi niteliğinde olduğunu göstermektedir. Buna karşılık belirli bir esas sermayesi olması, esas sözleşmede aksine düzenleme olmadığı takdirde ortağın oy hakkının ve kâr payının temel katılma payına orantılı olarak saptanması gibi özellikler limited şirketin sermaye şirketi olma niteliğini ortaya koymaktadır⁹⁴.

Limited şirket ortağının şahsi alacaklısı borçlu ortağa karşı haciz yolu ile takibe girişip, borçlunun ortağı olduğu limited şirketteki mali hakları dışındaki şahsi malvarlığına dahil mal, hak ve alacakların haczini isteyebilir.

Borçlu ortağın şahsi alacaklıları ortağın şirket dışındaki malvarlığına başvurduktan sonra veya başvurmadan ortağın şirketteki mali haklarının haczini talep edebilirler. Bu kapsamda alacaklı borçlu ortağın kâr payına haciz koydurtabilir⁹⁵.

Şirket sözleşmesinde aksine bir hüküm bulunmadıkça ortaklar sermaye koyma borçlarını yerine getirdikleri oranda yıllık bilançoya göre elde edilmiş olan sâfi kârdan pay alırlar (TTK md.533/I). Ancak

⁹⁴ Bkz. Çağa, s. 586; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 898-899.

⁹⁵ Karayalçın, borçlu ortağa düşecek kâr payının haczettirilebilmesi için kârın belirli olması gerektiğini, bilanço düzenlenip kâr belirli olmadan şirketin bu bedeli ödemeye haciz yolu ile zorlanamayacağını, alacaklının ancak bu durumda kâr payına ihtiyati haciz koyabileceğini belirtmiştir. Bkz. Karayalçın, s. 381. Ancak kanımızca bilanço düzenlenmeden de kâr payına haciz koydurtmak mümkün olmalıdır. Zira yukarıda da açıklandığı üzere ihtiyati haciz prosedürünü tamamlayıcı merasim gerçekleşmeden ihtiyati haciz kesin hacze dönüşmez ve alacaklı ihtiyaten haczettirdiği malların satışını talep edemez. Bu bağlamda da kâr payına ihtiyati haciz konulması kabul ediliyorsa haciz konulmasının da mümkün olması gerekir. Zira Tasarı md. 133/I c.2 düzenlemesi de bu yöndedir. Bkz. yuk. s. 1325.

Yargıtay 11. HD., 08.04.1986 T.; E. 1986/1195, K. 1986/2033 sayılı kararında⁹⁶, kârın dağıtılmasının kural olduğunu belirttikten sonra, kârın dağıtılmamasının veya az dağıtılmasının gerekmesi halinde bu yönde bir genel kurul kararına ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Yargıtay'ın bu görüşü doktrinde eleştirilmiş⁹⁷, TTK md. 533 hükmünün ortaklık sözleşmesinde kârın dağıtılmasına ilişkin bir karar olmadan kârın tamamının dağıtılmış kabul edileceğini öngörmediği, aksine bu hükmün ortakların kârdan pay elde etme konusundaki müktesep hakkını açıkça dile getirdiği ifade edilmiştir.

Tasarı md. 608 düzenlemesi limited şirketlerde kâr payı ile ilgilidir. Buna göre md. 608/I'de kâr payının, sadece net dönem kârından ve bunun için ayrılmış yedek akçelerden dağıtılacağı, kâr payı dağıtımına ancak, kanun ve şirket sözleşmesi uyarınca ayrılması gereken kanunî yedek akçelerle, şirket sözleşmesinde öngörülmemiş yedek akçeler ayrıldığı takdirde karar verilebileceği düzenlenmiştir. Md. 608/II hükmü, yeni bir düzenlemedir ve şirket sözleşmesi ile aksi öngörülmedikçe, kâr payının, esas sermaye payının itibarî değerine oranla hesaplanacağı ve ayrıca kâr payının hesaplanmasında yerine getirilen ek ödeme yükümlülüklerinin tutarının da, itibarî değere ekleneceği belirtilmiştir. Md.608/III olağanüstü yedek akçe ayrılmasını şartlara bağlamaktadır.

Borçlunun 3. kişideki alacağı durumunda olan kâr payının haczinde, İİK md. 89 prosedürü izlenir⁹⁸.

⁹⁶ Bkz. [http:// www.kazanci.com.tr](http://www.kazanci.com.tr), 21.12.2009.

⁹⁷ Bkz. *Poroy/Tekinalp/Çamoğlu*, s. 935. Arslanlı, kâr payı alma hakkının müktesep bir hak olduğuna işaret etmiş ve dolayısıyla bu hakkı sınırlamaya yetki veren hükümlerin bir çelişki yarattığını ifade etmiştir. Ancak çok gerekli olduğu hallerde bu müktesep hakkın sınırlandırılabilirliğinin kabulünün gerektiğini belirtmiştir. Bkz. *Arslanlı (Limited)*, s. 331. *ARSLANLI/DOMANİÇ*'de, genel kurulun kâr payı alma hakkını kısıtlayıcı kararlar almasının müktesep hakka tecavüz anlamına gelebileceğini ifade etmiştir. Bkz. *Arslanlı/Domaniç*, s. 453.

⁹⁸ *Uyar*, s. 789; *Muşul*, s. 456.

Şayet borçlu ortak, şirket işleri için ödünç para vermiş veya masraf yapmışsa, bunları şirketten talep edebileceğinden ortağın kişisel alacaklıları borçlu ortağın bu haklarının haczini de İİK md.89 uyarınca talep edebilirler.

Bundan başka limited şirketlerde esas sözleşmede aksine bir düzenleme olmadıkça her ortak şirketteki payını üçüncü şahsa devredebileceğine göre, devri mümkün olan payın haczi de mümkündür⁹⁹.

⁹⁹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 904, Muşul, s. 456. Limited şirketlerde anonim şirketlerden farklı olarak esas sermaye payı ile ortaklık payı farklı kavramlardır. Esas sermaye payı, bir ortağın limited şirket esas sermayesi içerisindeki sermaye tutarının nominal değerini ifade eder; esas sermaye birbirinden bağımsız her biri “pay sahipliği mevki”ni ifade eden paylara değil ortak sayısına bölünmüştür. Bir başka ifade ile her ortak ancak bir paya sahip olabilir. Bu ilke “bir ortak -bir esas sermaye payı” ilkesi ile anılır. Ortaklık payı ise ortağın limited şirketteki haklarının ve yükümlerinin tamamını, yani yönetime, kâra, tasfiye mevcuduna katılmayı ifade eden bir kavram olup anonim şirketlerden farklı olarak pay sahipliği konumuna değil ortağın şahsına bağlıdır. Bkz. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 903-904; Çağa, s. 589 vd.; Arslanlı (Limited), s. 29 vd.; Arslanlı/Domanıç, s. 214 vd. Nitekim Tasarı md. 573/II konulması taahhüt edilen sermaye için “esas sermaye” terimini kullanmıştır. O halde limited şirkette ortaklar esas sermaye payı ve ortaklık payı kavramları ile ifade edilen iki çeşit paya sahip olur ve sermaye taahhüdünde bulunarak esas sermaye payını elde eder. Ekleyelim ki; mevcut sistemde anonim şirketlerin aksine limited şirketlerin pay için hisse senedi çıkarılamayacağı ve pay hakkında düzenlenecek belgelerin kıymetli evrak niteliğinde olmayacağı hüküm altına alınmış olmasına rağmen (TTK md.503/II, md. 518/III), Tasarı’da limited şirketlerin nama yazılı senet ihraç edebilecekleri düzenleme altına alınmıştır. Tasarı md. 593/II’ye göre; “esas sermaye pay senetleri ispat aracı şeklinde veya nama yazılı olarak düzenlenir”.Doktrinde Moroğlu ispat aracı senet veya nama yazılı senet” ifadesinin belirsizlik taşıdığını belirtmektedir. Çünkü nama yazılı senedin bir kıymetli evrak olup olmadığı belirli değildir. Şayet buradaki nama yazılı senet bir kıymetli evrak ise bu halde “ispat aracı (adi) senet” e gerek yoktur. Aksi taktirde, yani nama yazılı senet bir kıymetli evrak değilse o halde madde metninde aynı niteliğe sahip iki farklı kavrama yer verilmiş olacaktır. Bkz. Moroğlu, s. 345-346. Kanımızca gerekçede de belir-

Nitekim TTK md. 522/I'de şahsi alacaklının borçlu ortağın limited şirketteki payını haczettirip en az 6 ay önce ihbar etmek şartıyla şirketin feshini talep edebileceği öngörülmüştür.

B. PAY HACZİ

Limited şirketlerde kolektif şirketlerdeki düzenlemeden farklı olarak ortağın şahsi alacaklısı TTK md. 522'ye göre öncelikle borçlu ortağın şirket payı dışındaki kişisel malvarlığına ve şirketteki diğer mali haklarına başvurmadan doğrudan doğruya borçlunun payına haciz koydurmak suretiyle ve en az 6 ay öncesinden haber vermek şartıyla şirketin feshini talep edebilir. Ortağın alacaklısının şirketin feshini talep edebilmesi için mutlaka haczin kesinleşmiş olması gerekmektedir. O halde bu maddeye göre limited şirkette payın haczedilebilmesi için TTK md. 191'deki şartlar aranmaksızın re'sen haciz yoluna gidilebilir. Alacaklı ancak şirket payını haczettirmişse, alacağını sadece şirketin feshini ihbar etmek suretiyle tasfiye bakiyesinden alabilir; şahsi alacaklı haczettirdiği hissenin icra yoluyla satışını talep edemez¹⁰⁰. Burada alacaklı ancak borçlu ortağa düşecek tasfiye payı tespit edilince alacağını tahsil imkanına kavuşacaktır. Dolayısıyla bir anlamda bu durumda gerçek anlamda şirket payının haczi değil tasfiye payının haczi söz konusu olacaktır¹⁰¹.

tildiği üzere esas sermaye payını içeren nama yazılı senet çıkarılması paya devir ve dolaşım kolaylığı sağlamayacak, sadece ispata ilişkin kolaylıklar sağlayacaktır. Ancak biz de bu hükümde belirsizlik ve çelişkili bir ifade olduğu düşüncesindeyiz.

¹⁰⁰ Arslanlı/Domaniç, s. 298; Arslanlı, s. 210. TTK'daki mevcut bu düzenlemeler değişiklikten önceki İsviçre BK. md.793 ve 794 düzenlemelerinden alınmıştır. Bkz. Steiger, Werner von, Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, V.Band, Obligationenrecht, 5. Teil c Art.772-827, Die Gesellschaft mit beschränkter Haftung, Zürich 1958, s. 308 vd.; Janggen, A./Becker, H.; Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Obligationenrecht, Band VII, XXVIII. Titel, Die Gesellschaft mit beschränkter Haftung, Art.772-827, Bern 1939, s. 101 vd.

¹⁰¹ Steiger, s. 310; Kendigelen (Ltd.Şti.), s. 411. Kuru, s. 395, s. 396, dipn.80.

Doktrinde Karayalçın¹⁰², şahsi alacaklının öncelikle borçlu ortağın şirketteki kâr payına başvurması gerektiğini şayet ortağa düşen kâr payından hakkını tam olarak elde edememiş ise gerekli olduğu takdirde (son çare olarak) sermaye payı üzerine ihtiyati haciz koydurabileceğini ve şirketin feshini talep edebileceğini belirtmiştir.

Kanaatimizce bu görüş şirketin devamlılığı ilkesine uygundur. Esasında şahsi alacaklıya şirketin feshini talep etme imkanının tanınması şirket menfaatlerine uygun düşmeyecek bir sistemdir. Kaldı ki; şirket tasfiye sürecine girdiğinde alacaklının alacağına kavuşabilmesi için uzun bir prosedür olan tasfiye işlemlerinin sonuçlanması beklemesi gerekecektir ve bu süreç sonunda da alacaklının tam olarak alacağını elde etmesi uzak bir ihtimaldir¹⁰³.

Borçlu ortağın şirketteki payının haczi İİK md. 94 hükümlerine göre yapılabilecektir. Zira İİK md. 94'de belirtilen şirket hissesi ile hisse senedine bağlı olmayan şirket hisseleridir. Bu anlamda limited şirket hissesi hakkında senet düzenlenmiş olsa dahi bu senet kıymetli evrak niteliğinde olmadığından limited şirket hissesi İİK md. 94 hükmüne göre haczedilebilecektir. Kanımızca da borçlunun limited şirketteki payı İİK md. 89 gereğince şirkete haciz ihbarnamesi gönderilmek suretiyle de haczedilebilir¹⁰⁴.

Ortağın payının tek başına haczi limited şirketin infisahına neden olmaz. Alacaklının aynı zamanda en az 6 ay önceden feshi ihbar etmesi gerekir. Fesih talebinin şekline ilişkin olarak TTK'da açık bir düzenleme yoktur. Tartışmalı olmakla beraber ispat kolaylığı açısından fesih beyanı yazılı bir şekilde yapılmalı açık ve şartsız

¹⁰² Karayalçın, s. 382.

¹⁰³ KENDİGELEN, tasfiye tamamlanuncaya kadar alacaklının tabiri caizse *eli ve kolunun bağlı* olduğunu, alacaklının bütün bu süre içerisinde *şirketin içinin boşaltılmasına* katlanmak zorunda kalacağını ifade etmiştir. Bkz. Kendigelen (Ltd.Şti), s. 413.

¹⁰⁴ Bkz. Kuru (C. I), s. 668.

olmalıdır¹⁰⁵. Kollektif şirketlerde olduğu gibi burada fesih beyanı inşai (yenilik doğurucu) bir nitelik taşır¹⁰⁶. Şayet birden fazla alacaklı, borçlu ortağın hissesini haczettirmiş ise her birinin ayrı ayrı şirkete fesih bildiriminde bulunması gerekir. Zira sadece bir alacaklının payı haczettirmesi ve şirkete fesih bildiriminde bulunması payı haczettirmiş ancak fesih bildiriminde bulunmamış diğer alacaklının tasfiye bakiyesinden alacağını alabileceği anlamına gelmez¹⁰⁷. Fesih beyanı şirkete karşı yöneltilmelidir¹⁰⁸; 6 aylık süre dolmamışsa infisahın tesciline kadar fesih beyanından rücu edilebileceği kabul edilmelidir¹⁰⁹.

Alacaklının fesih ihbarında bulunması ile ilgili TTK'da düzenlenmiş bir süre kısıtlaması mevcut değildir. Buna göre payın haczi üzerine fesih ihbarının hemen yapılması gerekmez. Ancak hacizde alacaklının haciz tarihinden itibaren 1 yıl içerisinde malın satışını istemezse haczin kalkacağına ilişkin düzenlemenin (İİK md.106) kıyasen fesih ihbarına da uygulanacağı düşünüldüğünde alacaklının haciz tarihinden itibaren 6. ayın sonuna kadar fesih talebinde bulunmasının kabulü sonucuna varılabilir¹¹⁰.

¹⁰⁵ Arslanlı/Domaniç, s. 303; Janggen/Becker, s. 102. Buna karşılık Poroy/Tekinalp/Çamoğlu feshin şekle bağlı olmadığı görüşündedir. Bkz. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 921.

¹⁰⁶ Arslanlı/Domaniç, s. 306.

¹⁰⁷ Bkz. Janggen/Becker, s. 102. Janggen/Becker böyle bir durumda bir alacaklının diğer alacaklının fesih bildirimine güvenmemesi gerektiğini ifade etmiştir.

¹⁰⁸ Arslanlı/Domaniç, s. 304. Buna karşın Janggen/Becker'e göre, fesih beyanı şirket müdürüne yöneltilmelidir. Menfaat uyumsuzluğu yüzünden şirket müdürüne fesih bildirimini yöneltilmezse bu durumda fesih bildiriminin tüm ortaklara yöneltilmesi gerekir. Çünkü genel kurul şirket idarecilerinin üzerinde bir organdır. Janggen/Becker, s. 102.

¹⁰⁹ Bkz. Janggen/Becker, s. 102; buna karşın STEIGER, infisahın tescilinden sonra dahi ortakların muvafakati ile fesih talebinden rücu edilebileceğini ve şirketin yeniden etkili duruma sokulması gerektiğini savunmaktadır. Bkz. Steiger, s. 315.

¹¹⁰ Arslanlı/Domaniç, s. 305.

Payın haczedilmesi üzerine TTK md. 522 ile alacaklıya tanınan şirketin feshini talep etme hakkına karşılık TTK md. 523 ile diğer ortaklar tarafından kullanılmak suretiyle şirketin feshini önleyebilecek bazı imkanlar öngörülmüştür. Buna göre; şirket veya ortaklar, alacaklının alacağını öderse; payın satılmasına ve payı satın alacak kişinin yeni bir ortak olarak şirkete girmesine diğer bütün ortaklar muvafakat ederlerse; pay bütün ortaklarla iflas idaresi veya icra dairesinin muvafakatiyle başka bir ortak veya üçüncü şahıs tarafından devralırsa; TTK md. 523/IV'de öngörülen çoğunluğun vereceği kararla payı haczedilen ortağın payının gerçek değerini vermek suretiyle ortaklıktan çıkarılmasına karar verilirse şirketin feshi önlenilecektir.

O halde burada alacaklının payı haczettirmesi halinde payın satışını talep edemeyeceği yönündeki düzenlemenin istisnasını, TTK md. 523/I, b.2'de görmekteyiz. Ancak bütün ortakların muvafakati ile payın satışı gerçekleşebilecektir.

TTK md. 523'de belirtilen bu imkanları fesih talebinin tebliğ edildiği tarihten itibaren 6 ay içerisinde kullanmayan diğer ortaklar bu sürenin sonunda şirketin infisahına razı olmuş sayılırlar; ortaklar tasfiyeyi engellemek isterlerse TTK md. 523'de yer alan imkanları en kısa süre içerisinde kullanmalıdırlar. Fesih beyanının tebliği ve md. 523'de belirtilen imkanların kullanılması için tanınan 6 aylık sürenin sonunda diğer ortakların hareketsiz kalması ile feshin gerçekleştiğinin ve ardından tasfiye sürecinin başladığının kabul edilmesi gerekir. Zira kollektif şirketlere ilişkin md. 191 düzenlemesinde olduğu gibi burada şirketin feshine mahkeme karar vermeyecektir¹¹¹.

Konuya ilişkin İsviçre hukukunu incelediğimizde, 1936 tarihli BK'nın limited şirketlere ilişkin hükümlerinde md. 793 ve 794 ile düzenlenmiş olan ve limited şirketlerde payın haczine imkan tanıyıp, satış imkanı vermeyen bu hükümlerin eleştiri konusu olmuş oldu-

¹¹¹ Bkz. Arslanlı/Domaniç, s. 308; fesih beyanının süresi sonunda şirket dağılır ve tasfiye sürecine girer. Bkz. Steiger, s. 314.

ğunu görmekteyiz¹¹². Zira İsviçre doktrininde söz konusu düzenlemelerin limited şirketlere uygun olmadığı, bu düzenleme ile limited şirketlerin yapısının şahıs şirketlerine yaklaştırıldığı ve payın haczine imkan tanıyıp, paraya çevrilmesinin pratikte bir yarar sağlamayacağı belirtilmiştir¹¹³.

Nitekim söz konusu hükümler, 1936 tarihinden beri değişikliğe uğramayan Borçlar Kanunu'nun limited şirketlere ilişkin hükümlerini değiştirerek, çağa ayak uydurmayı ve limited şirketleri daha

¹¹² Bkz. **Steiger**, s. 308 vd. Belirtmek gerekir ki; İsviçre'de 1928 tarihli Tasarı metni md. 790/III, limited şirket payının satışına imkan tanımıştır. Buna göre de İsviçre İcra ve İflas hukuku Kanunu md. 132 uyarınca da icra veya iflas dairesi payın en uygun şartlarda paraya çevrilebilmesi için gerekli önlemleri almakla görevlendirilmiş idi. Ancak bu yöntem şirket ilişkilerinde aksaklıklar yaratacağından eleştirilmiş ve 1936 tarihli Kanun ile payın paraya çevrilmesi hakkı yerini alacaklının şirketin feshini talep etme hakkına bırakmıştır. Buna göre de alacaklının şirketin feshini talep etme veya payların satışını talep etme gibi bir seçim hakkı mevcut değildir. Alacaklılara tanınan şirketin feshini talep etme hakkı, kollektif şirketlere ilişkin md. 575 düzenlemesinden alınmış idi. **Janggen/Becker**, s. 101.

¹¹³ **Steiger**, s. 309, STEIGER, md.793 ve 794 düzenlemelerini, şirket payının ve dolayısıyla şirket ortaklarının âdeta kaderini belirleyen hükümler olarak nitelendirmiştir. Bkz. **Steiger**, s. 308. Alacaklılara, borçlu ortağın payını haczettirmek ve şirkete fesih bildiriminde bulunmak yetkisinin verilmiş olması İsviçre BK. md.794 (TTK md.523)'deki imkanlar kullanılmaz ise şirketi tasfiyeye götürecektir. İsviçre doktrininde bu süreç de şu yönleri ile eleştirilmekteydi: Tasfiye işlemleri de tasfiye memurları tarafından yürütülecektir. Tasfiye işlemlerine ilişkin alacaklı, icra dairesi veya iflas dairesinin hiç söz hakkı olmayacaktır. Tasfiye sürecinde sorumluluk tasfiye memurlarına ait olacaktır. Alacaklının tasfiye sürecinde hiç söz hakkı olmamasının sonucu olarak da tasfiye sonucunda kendisine düşen miktarı tam olarak bilemeyecektir. Tasfiye sonucunda, şirket malvarlığının ne kadarının kaldığı, ortaklara düşen miktarın ne olduğu, alacaklının alacak hakkının ne kadarını ödeneceği gibi hususları alacaklının takip etmesi imkansızdır. Bu konular icra dairesinin ve ancak itiraz halinde bir üst merciin inceleme alanına girebilecektir. Bkz. **Janggen/Becker**, s. 102.

çok sermaye şirketlerine yaklaştırmayı hedefleyen reform çalışmaları sırasında da gündeme gelmiştir. Hazırlanan Ön Tasarı¹¹⁴'da her iki hüküm kaldırılmıştır. Buna ilişkin olarak da limited şirketlerin bir sermaye şirketi olduğu ve şirketin feshini isteme imkanının iflas idaresine veya alacaklılara tanınamayacağı, borçlu ortağın haczedilen paylarının icra veya iflas dairesi aracılığıyla paraya çevrilmesinin mümkün olması gerektiği ilkelerine dayanılmıştır. Bu ilkelerden hareketle de Ön Tasarı¹¹⁵'da, payı satın alan kişinin tüm hak ve yükümlülükleri ile beraber şirkete alınacağı ancak buna karşılık bir ortak veya 3. kişi tarafından payın 6 ay içerisinde gerçek değeri üzerinden (bu hesaplamayı ya payı satın alan kişi yapacaktır ya da şirket tarafından görevlendirilen biri yapacaktır) satın alınması

¹¹⁴ Bu Ön Tasarı Böckli, Forstmoser ve Rapp tarafından hazırlanmıştır. Böckli/Forstmoser/Rapp'a göre; md. 793 ve 794 hükümleri daha çok bir sermaye şirketi olan limited şirketleri sadece bir ortağının maddi durumunun kötüleşmesi dolayısıyla şirketin tasfiye sürecine girme tehlikesi ile karşı karşıya bırakan düzenlemelerdir. Yazarlara göre, zaten burada ortağa bile tanınmayan feshi ihbar hakkının ortakların aksi yöndeki iradesine rağmen alacaklıya tanınması çelişki yaratmaktadır. Bkz. Böckli, Peter/Forstmoser, Peter/Rapp, Jean-Marc, Expertenbericht zum Vorentwurf für eine Reform des Rechts der Gesellschaft mit beschränkter Haftung, Vernehmlassungsunterlage vom April 1999, s. 28. <http://www.bj.admin.ch/etc/medialib/data/wirtschaft/gesetzgebung/gmbh.Par.0011.File.tmp/vn-ber-d.pdf>, 20.12.2009; Kendigelen (Ltd.Şti), s. 413.

¹¹⁵ Ön Tasarı metni için bkz.<http://www.ejpd.admin.ch/etc/medialib/data/wirtschaft/gesetzgebung/gmbh.Par.0014.File.tmp/vn-ve-d.pdf>, 20.12.2009. Ön tasarı metni İsviçre'de olumlu karşılanmıştır. 28 Aralık 1999'da parlamentoda tartışılmaya başlanmıştır. Söz konusu madde metni temel ilke korunmak kaydıyla parlamentoda değişikliğe uğramıştır. 16 Aralık 2005 tarihli değişikliğe göre, paylara bağlı hak ve borçları tümünü kazanan kişinin oy kullanabilmesi için şirket tarafından oy kullanmaya yetkili ortak olarak tanınması gerekir (md.788/II). Bkz. <http://www.admin.ch/ch/d/as/2007/4791.pdf>, 20.12.2009. Bkz. http://www.ejpd.admin.ch/ejpd/de/home/themen/wirtschaft/ref_gesetzgebung/ref_abgeschlossene_projekte/ref_gmbh.html, 20.12.2009.

yönünde bir düzenleme getirilmiştir. Burada ortaklar kurulu bir ya da birkaç kişiyi bu payın gerçek değeri üzerinden satın alınması için yetkilendirecektir¹¹⁶. Böylece limited şirketlerin şahıs şirketine ilişkin özellikleri de dikkate alınarak şirket payını devralan kişinin ortak sıfatının reddedilmesi mümkün hale getirilmiştir.

İsviçre’de limited şirketlere ilişkin yapılan değişikliklerin¹¹⁷ 01.01.2008 tarihinde yürürlüğe girmesi ile birlikte¹¹⁸ de artık 1936 tarihli Borçlar Kanunu’nda yer alan md. 793 ve 794 düzenlemeleri ortadan kalkmıştır.

Türk doktrininde de TTK md. 522 ve 523 hükümleri eleştirilerek, limited şirketlerin sermaye şirketine özgü özellikleri de gözetilerek şahsi alacaklının şirketin feshini talep edebilme yetkisinin kaldırılması gerektiği belirtilmiş ve devredilebilir nitelikte bir payın haczine ve paraya çevrilmesine olanak verilmesi gerektiği savunulmuştur. Ayrıca menfaatler dengesinin sağlanması açısından da, payın şirket veya ortaklar kurulunun onayı ile diğer bir ortak ya da 3. kişi tarafından gerçek değeri üzerinden satın alınması hususunda özel bir düzenleme yapılması gerektiği belirtilmiştir¹¹⁹.

Tasarı, bu görüşlere paralel bir şekilde şirket payının haczi ve paraya çevrilmesi konusunda “şirketin devamlılığı” ilkesine yer vermiş ve ortağın şahsi alacaklısının payı haczettirerek şirketi tasfiyeye götürme imkanını ortadan kaldırmıştır. Nitekim md. 133/II’de “sermaye şirketleri” ibaresi öngörüldüğünden ve sermaye şirketlerine limited şirket de dahil olduğundan ve bu madde ile payların

¹¹⁶ Böckli/Fortsmoser/Rapp, s. 28-29; dolaylı olarak aynı yöndeki görüş için bkz. Steiger, s. 308.

¹¹⁷ Bu konunun dışında yapılan diğer önemli değişiklikler için bkz. Meier-Hayoz/Forstmoser (mit neuem Recht der GmbH), s. 563 vd.; ayrıca <http://www.bakernet.ch/cms/front-content.php?idcata41>, 20.12.2009.

¹¹⁸ http://www.ejpd.admin.ch/ejpd/de/home/themen/wirtschaft/ref_gesetzgebung/ref_abgeschlossene_projekte/ref_gmbh.html, 20.12.2009; ayrıca bkz. Meier-Hayoz/Forstmoser (mit neuem Recht der GmbH), s. 586.

¹¹⁹ Bkz. Arslanlı/Domaniç, s. 297; Kendigelen (Ltd.Şti), s. 415-416.

haczinin ve paraya çevrilmesi usulünün İİK'na göre yapılacağı belirtildiğinden artık limited şirket paylarının satışına imkan verildiği sonucuna ulaşılabilir.

Bununla birlikte Tasarı md. 596, İsviçre sisteminde olduğu gibi, şirkete payı devralan kişiye payın gerçek karşılığının önerilmesi şartıyla, payın iktisap edildiğinin öğrenildiği tarihten itibaren 3 aylık süre içinde açıkça ve yazılı olara onu reddetme imkanını getirmiştir. Tasarı md. 598, esas sermaye payının bedeli olarak gerçek değer in öngörüldüğü durumlarda taraflar arasında bu konuda bir uyuşmazlık mevcutsa, bu değer in asliye ticaret mahkemesi tarafından belirleneceğini öngörmüştür. Bu madde TTK md. 523 düzenlemesini de ortadan kaldırmaktadır.

Kanaatimizce Tasarı menfaatler dengesine uygun bir çözüm tarzı benimsemiştir. Böylece şirket ortağının mali durumunun bozulması şirketin devamlılığı için bir tehdit oluşturmayacaktır. Şirket payının paraya çevrilmesine imkan tanınmış; ancak şirket ortaklarına da bu kişiyi reddetme imkanı sağlanmıştır.

VI. KOOPERATİF

A. GENEL OLARAK

1163 no'lu Kooperatifler Kanunu¹²⁰'nun 5146 sayılı Kanun ile değişik 1. maddesi uyarınca, *"tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik faaliyetlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklara kooperatif denir"*¹²¹.

¹²⁰ RG: 10.05.1969; S. 1321, S. 13195.

¹²¹ 5146 sayılı Kanun ile değişiklik yapılmadan önce, Kooperatifler Kanunu md. 1'e göre, kooperatifler tüzel kişiliğe sahip olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp koru-

Kooperatifler Kanunu'na göre, kooperatifin amacı ortakların belirli ekonomik ihtiyaçlarının ve özellikle meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarının sağlanıp korunmasıdır. Kooperatifin amacı ticari değil,

mak amacı ile gerçek ve kamu tüzel kişileri ile özel idareler, belediyeler, köyler cemiyetler ve dernekler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli teşekküller olarak tanımlanmaktaydı. Bu tanım da kooperatifi "teşekkül" olarak nitelendirdiğinden beraberinde kooperatiflerin ticaret şirketi niteliğinin bulunup bulunmadığı tartışmasını getirmiştir. Bir görüşe göre; TTK, kooperatifi ticaret şirketi sayarak md. 485 ve 502 arasında düzenlemiş olmasına karşın, Kooperatifler Kanunu. anılan maddeleri yürürlükten kaldırmış ve kooperatifin tanımını md. 1'de, "tüzel kişiliği haizdeğişir sermayeli teşekküller" olarak yapmıştır. Buna göre de; kooperatif bir şirket olarak değil, bir teşekkül olarak nitelendirilmelidir. Bkz. Eriş, Gönen, Uygulamalı Kooperatifler Hukuku, 2. bası, Ankara 1999, s. 15. Bir başka görüşe göre ise; Kooperatifler Kanunu ile TTK md. 136'da değişiklik yapılmadığından bu maddeye göre kooperatiflerin ticari şirketlerden sayılması gerektiği, bir başka anlatımla kooperatiflerin özel kanunla düzenlendiği ancak ticaret şirketleri arasında yer alması bakımından durumunda bir değişiklik yapılmadığından şirket olduğunun kabulü gerekmektedir. Ayrıca kooperatifler kazanç sağlama ve dağıtma biçiminde olmamakla birlikte yine de ekonomik bir amaç gütmektedirler. Bkz. Poroy (Tekinalp/Çamoglu), s. 19, Bahtiyar, s. 1-2, ayrıca bkz. Karayalçın, s. 79, s. 424. Bununla birlikte Yargıtay çeşitli kararlarında kooperatiflerin tacir sayılmayacaklarını vurgulamıştır. "Kooperatifler, tacir sayılamazlar. Bu nedenle, yapı kooperatifleri hakkında BK'nun 161/son maddesinin uygulanması mümkündür". Bkz. Yarg. 15.HD.; T.11.03.1996, E. 1996/1048, K.1996/1263 sayılı kararı, <http://www.kazanci.com.tr>, 22.12.2009. "Davacı üye ile davalı kooperatif arasındaki ilişkinin, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 1 nci madde hükmü karşısında, ticari iş niteliğinde olmamasından dolayı reeskont (yasal) oranının buna göre belirlenmesi gerekir". Bkz. Yarg. 11. HD. T. 01.11.2003, E.2003/4246, K. 2003/11308 sayılı kararı, <http://www.kazanci.com.tr>, 22.12.2009.

Ancak belirtmek gerekir ki; anılan 21.04.2004 tarihli 5146 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik nedeniyle söz konusu tartışma önemini yitirmiş, kooperatiflerin ticaret ortaklığı sayılacağı konusunda tereddüt kalmamıştır.

ancak ekonomiktir ve bu amaç kooperatifin kendisi ile ilgili olmayıp doğrudan ortaklara yönelmiştir¹²².

Kooperatiflerde bir ortağın şahsi alacaklısı ticaret şirketlerinde olduğu gibi ortağın kooperatif dışındaki malvarlığına genel hükümlere göre başvurabilir. Bunun dışında Kooperatifler Kanunu md. 19/VI'da, bir ortağın şahsi alacaklısının ancak ortağa ait gelir-gider farklarından hissesine düşen miktarı ve kooperatifin dağılmasında ona ödenecek payı haczettirebileceği düzenlenmiştir. Tasarı'da bu konuda bir düzenleme mevcut değildir.

B. GELİR-GİDER FARKI

Kooperatifler Kanunu'nda kooperatifin ticari şirket olmadığından yola çıkılarak kâr kavramının kullanılmasından kaçınılmış, bunun yerine "gelir-gider farkı" kavramına yer verilmiştir. Gelir-gider farkı, kooperatifin faaliyeti sonucunda hesaplarının olumlu veya olumsuz bir farkı anlamına gelir. Zira fark olumlu ise kâr, olumsuz ise zarar varmış gibi düşünülür. Ancak olumlu fark veya olumsuz farkı kâr veya zarar olarak nitelendirmek doğru olmaz; gelir-gider arasında meydana gelen bu farka kanunun tanımıyla "risturn" adı verilir. Bu fark kooperatifin çeşitli genel giderlerini karşılamak diğer taraftan da yatırımlarını gerçekleştirip kooperatifi güçlendirmek ve geliştirmek anlayışına dayanır. Kural olarak bu gelir-gider farkı paylaştırılmaz; paylaşma istisnaidir; ancak esas sözleşmede açıkça öngörülmüşse yapılan işlemlerden doğan gelir-gider farkı ortaklara dağıtılabılır¹²³. Eriş, bu gelir-gider farkını bir tür kazanç payı olarak tanımlamış ve kazanç payının genellikle ortağın kooperatifteki ortaklık payına verilen yıl sonu faizi olduğunu belirtmiştir¹²⁴. İşte Kooperatifler Kanunu md. 19'da bu yıl sonu faiz tutarının şahsi alacaklı tarafından haczettirilebileceği düzenlenmiştir.

¹²² Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), s. 980.

¹²³ Bkz. Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), s. 1030-1031; Karayalçın, s. 451 vd.

¹²⁴ Bkz. Eriş, s. 665.

Ancak uygulamada yapı kooperatiflerinde ortağa ait faiz gelir-gider farklarından hissesine düşen miktara genelde hiç rastlanılmaz. Çünkü yapı kooperatifi hukuki yapısı gereği topladığı paraları imalata yatırır ve bu nedenle de yıl sonunda gelir-gider farkı oluşmaz; bilançoları devamlı zarar gösterir¹²⁵. Nitekim Yapı Kooperatifi Tip Ana Sözleşmesi md. 70'de¹²⁶ ortaklara gelir-gider farkının dağıtılamayacağı belirtilmiştir.

C. PAY HACZİ

Kooperatifler Kanunu sistemine göre "kooperatif ortaklığı" ile "kooperatif payı" farklı kavramlardır. Kooperatif ortaklığı (üyelik) bir ortağın kooperatifte sahip olduğu ortaklık mevkiinin adıdır. Kooperatif ortaklığı, ortağın sahip olduğu kooperatif paylarının tümünden ve ortağın ödediği paraların sağladığı haklardan oluşur ve bir bütün teşkil eder. Bir anlamda kooperatif ortaklığı üyelik haklarından ve borçlarından oluşur. Üyelik hakları da Kooperatifler Kanunu md.18 uyarınca ortaklık senedinde belirlenir. Üyelik senedine kooperatif paylarının tümü yazılır ve böylece kooperatif ortaklığının paylardan oluştuğu gösterilir¹²⁷. Kooperatifler Kanunu md.

¹²⁵ Tüneri, İlker, Kooperatifler Uygulaması, Ankara 2007, s. 174.

¹²⁶ Madde 70: "Gelir-gider farkı genel kurulca onaylanan yıllık bilançoya göre tespit edilir. Yönetim ve denetim kurulu üyelerine gelir-gider farkından pay verilemez ve kooperatif yalnız ortakları işlem yapar. Gelir-gider müsbet farkının %1'i bilanço tarihinden itibaren 3 ay içinde 1163 sayılı Kanun'un 94.maddesi uyarınca Sanayi ve Ticaret Bakanlığı emrindeki fona yatırılır. Ortaklarla yapılan işlemlerden doğmuş bulunan geri kalan farkın tamamı yedek akçe olarak ayrılır. Yedek akçeler ortaklara dağıtılamaz. Sermaye üzerinden kazanç dağıtılamaz. Gelir-gider farkı menfi olduğu taktirde ortaya çıkan açık yedek akçelerden, bunun yetmemesi halinde ortak sermaye paylarından ve 71.maddeye göre oluşturulan özel fondan karşılanır". Bkz. <http://www.btso.org.tr/documents%5Ctraderegistration%5CKooperatifler/002%20Konut%20Yap%C4%B1%20Kooperatifi%20Anas%C3%B6zle%C5%9Fmesi.doc>, 25.12.2009.

¹²⁷ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), s. 986; Karayalçın, s. 450.

14/III'e göre kooperatif payları devredilebilir. Buna göre devredilebilir haklar da haczedilebileceğine göre ortaklık alacaklısı borçluya ait payı haczettirebilmelidir¹²⁸. Ancak Kooperatifler Kanunu md. 19/VI düzenlemesinde kooperatif paylarının haczedilebileceğine ilişkin açık bir düzenleme mevcut değildir. Kooperatif bir şekilde dağılmadıkça ortağın kooperatif payının haczi mümkün değildir; şahsi alacaklıların da şirketin dağılmasını, tasfiye haline girmesini talep hakkı yoktur. Nitekim burada kooperatif payını haczinden değil tasfiye payının haczinden söz etmek yerinde olacaktır. Tasfiye payı, kooperatifin borçları ödendikten ve ortakların pay bedelleri geri verildikten sonra esas sözleşmede bu husus öngörüldüğü takdirde kalan malvarlığının ortaklara düşen bölümüdür (Kooperatifler Kanunu, md.83).

Yargıtay da verdiği çeşitli kararlarında¹²⁹ kooperatif ortağının şahsi alacaklılarının ancak ortağın faiz ve gelir gider farklılığından hissesine düşen miktarı ve kooperatifin dağılmasında ona ödenecek payı haczettirebileceklerini ve buna göre de ferdi münasebete geçilmedikçe ve kooperatif herhangi bir şekilde dağılmadıkça ortağın kooperatif payının haczinin mümkün olmadığını belirtmiştir. Yargıtay bu hususun kamu düzeninden olduğunu ve şirkete pay haczi için İİK md.89 uyarınca kooperatif bakımından sonuç doğurmayacağına hükmetmiştir.

¹²⁸ Karayalçın, Koop.K. md. 19 düzenlemesinin kooperatifin ve alacaklıların menfaatine uygun bir şekilde yorumlanması gerektiğini ve buna göre kooperatif şirket tasfiye haline girmemişse şahsi alacaklının ortağın payını sattırabileceğini veya ortağın kooperatiften çıkarılarak ayrılma payının ödenmesini talep edebileceğini fakat şirketin dağılmasını tasfiyesini talep edemeyeceğini savunmaktadır. Bkz. Karayalçın, s. 212, s. 457.

¹²⁹ Bkz. Yarg.12. HD.t-T. 24.10.2005, E. 2005/16942, K. 2005/20667; Yarg. 12. HD.T. 18.03.2004, E. 2004/1276, K. 2004/6300; Yarg. 15.HD., T. 30.09.2003, E. 2003/3302, K. 2003/4415; Yarg. 12.HD., T. 05.04.2002, E. 2002/5674, K.2002/7077, Yarg. 12.HD., T.27.03.2001, E. 2001/4174, K. 2001/5246, <http://www.kazanci.com.tr>, 25.12.2009.

Belirtilmelidir ki, Tarım Kredi Kooperatiflerinin özellik arz eden bir durumu söz konusudur. 1581 s. Tarım Kredi Birlikleri Kooperatifleri Kanunu¹³⁰ md.13'de ortakların kredilerine mesnet olarak gösterdikleri ürünleri, hayvanları ve üretimleri ile ilgili her türlü makine ve araçları üzerinde ortağı buldukları kooperatiflerin mutlak rehin hakları bulunduğu ve bunların borçlu ortaklara yediemin sıfatıyla teslim edilmiş sayılacakları ve 3. şahıslar tarafından hiçbir suretle haciz olunamayacakları düzenlenmiştir. Bu hükme göre ortağın şahsi alacaklıları ortağın kişisel malvarlığına başvururken borçlu bir tarım kredi kooperatifi ortağı ise, bu ortağın kooperatiften kredi alırken kredisine karşılık olarak gösterdiği ürünleri, hayvanları ve üretimle ilgili her türlü makine ve araçları üzerinde kooperatifin mutlak rehin hakkı bulunduğundan bunları haczedemeyecektir.

SONUÇ

“Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Çerçevesinde Ticaret Şirketlerinde Şirket Ortaklarının Şahsi Alacaklarının Durumu” başlıklı çalışmamızda şirket ortaklarının şahsi alacaklılarının hakları öncelikle genel düzenleme daha sonra da her şirket tipi açısından ayrıca incelenmiştir.

Konuya ilişkin genel hüküm niteliğindeki TTK md. 145'de düzenleme yapılmıştır. TTK md. 145/I, ortaklardan birinin şahsi alacaklılarının haklarını şirketin bilançosu gereğince o ortağa düşen kâr payından ve şirket fesholunmuşsa tasfiye payından alacaklarını düzenlemektedir. Bu madde şahıs şirketleri olan kollektif ve komandit şirketler için getirilmiş bir düzenlemedir. Ancak burada her ne kadar yalnızca ortaktan alacaklı olan 3. şahsın sadece ortağa ait kâr ve tasfiye payını haczettirebileceği öngörülmüş ise de, alacaklı, borçlu ortağın şirketteki diğer mali hakları olan ücret, faiz, masraf ve avans alacaklarını talep edebilmelidir. Kâr veya tasfiye payına bilanço yapılıncaya kadar ihtiyati haciz konabileceği de TTK md.

¹³⁰ RG: 28.04.1972, S. 14172.

145/I c.2'de düzenlenmiştir. Kâr veya tasfiye payının haczinde İİK md. 89 veya İİK md. 94'e göre yapılabilir.

TTK md. 145/II'de sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler ve anonim şirketler bakımından alacaklıların borçlularına ait bulunan hisse senetlerini haczettirebilecekleri ve paraya çevirebilecekleri düzenleme altına alınmıştır. Burada sermaye şirketlerine uygun olarak şirketin devamlılığı ilkesi gözetilmiş ve ortağın kişisel alacaklısına şirketin feshine yönelik bir talep hakkı tanınmamıştır. Bununla beraber TTK md. 145/III'de ortağın şahsi alacaklısının bu ortağın şirket dışı mallarına her zaman müracaat edebileceği öngörülmüştür. Ancak belirtmeliyiz ki; söz konusu hüküm olmasaydı dahi, ortağın şahsi alacaklısının ortağın şirket dışı mallarına her zaman başvurması mümkündür.

Tasarı'da şirket alacaklılarının şahsi durumu md. 133'de düzenleme altına alınmıştır. Tasarı düzenlemesi TTK md. 145 düzenlemesine göre bazı farklılıklar içermektedir.

Tasarı md. 133/I düzenlemesi TTK md. 145/I'den farklı olarak "*bir şahıs şirketi*" ibaresi ile başlamaktadır. Böylece bu fıkra hükmünün yalnızca şahıs şirketlerinde geçerli olacağı vurgulanmıştır.

Bununla birlikte TTK md. 145/I c.2'de kullanılan "*ihtiyati haciz*" kavramı yerine Tasarı md. 133/I'de "*haciz*" kavramı kullanılmıştır. Böylece alacaklıya şartları varsa ihtiyati hacze başvurması gerektiği şartları mevcut değilse takip yaparak, bu takibi kesinleştirip haciz yapabilmesi yönünde bir seçim hakkı tanınmıştır.

Tasarı md. 133/II'de TTK md. 145/II düzenlemesinden farklı olarak "*sermaye şirketleri*" ibaresini kullanmış ve borçlulara ait olan senede bağlanmış veya bağlanmamış payların İİK'nun taşınırlara ilişkin hükümleri uyarınca haczedilebileceğini belirtmiştir. Burada anonim şirketlerde çıplak payların haczi ve paraya çevrilmesi hususu özellik arz etmektedir. Zira İİK md. 94'de 4949 s. Kanun ile yapılan değişiklikten önce Yargıtay'ın verdiği çeşitli kararları üzerine çıplak payın haczedilip haczedilemeyeceği, haczedilebileceğinin kabulü halinde ise hangi usule göre bu haczin yapılacağı ve paraya çevirme

işleminin nasıl yapılacağı tartışma konusu olmuştur. Bu tartışmalar İİK md. 94'de yapılan değişiklik ile anonim şirketlerde pay senedi veya pay ilmühaberi çıkarılmamışsa, borçlunun şirketteki payının icra dairesi tarafından şirkete tebliğ olunarak haczedileceği, bu haczin şirket pay defterine işlenmesinin zorunlu olduğu; ancak haczin şirket pay defterine işlenmemiş olsa bile şirkete tebliğ tarihinde yapılmış sayılacağı, haczin icra dairesi tarafından tescil edilmek üzere Ticaret Siciline bildirileceği, bu durumda haczedilen payların devrinin alacaklıların haklarını ihlal ettiği oranda batıl olacağı ve haczedilen payların satışının taşınır malların satışı usulüne tabi olduğu düzenleme altına alınmıştır. Buna göre, çıplak paylar İİK md.89'a göre değil İİK md. 94 hükmünün öngördüğü şekilde haczedilebilecek ve taşınır malların satışına ilişkin hükümler uyarınca da paraya çevrilebilecektir. Ancak burada çıplak payların haczi İİK md. 89'a göre de mümkün olmalıdır. Doktrinde haklı olarak bir yandan çıplak payın haczinin pay defterine kaydı zorunluluğunun öngörülmesi ancak buna karşın devamında haciz ihbarnamesinin şirkete tebliğ ile geçerli sayılacağına ilişkin hükümler karışıklık içerdiğinden eleştiri konusu olmuştur.

Ancak konuya ilişkin Tasarı md. 133/II düzenlemesini incelediğimizde anonim şirketlerde hisse senedi çıkarılmış olması halinde payın haczi ile çıplak payın haczinin usulü konusunda bir ayırım gözetmediği ve her iki durumda da haczin ve paraya çevirmenin taşınırlara ilişkin hükümler uyarınca yapılacağı öngörülmüştür. Oysa ki bu düzenlemenin İİK md. 94 hükmü ile çelişkili olduğu kanaatindeyiz.

Doktrinde bir başka tartışma konusu olan husus ise limited şirketlere ilişkin özel düzenlemeler içeren TTK md. 522 ve TTK md. 523 hükümleridir. Buna göre bir sermaye şirketi niteliğinde olan limited şirketlerde borçlu ortağın alacaklısına doğrudan doğruya borçlunun payına haciz koydurmak suretiyle ve en az 6 ay önceden haber vermek şartıyla şirketin feshini talep etme imkanı tanınmıştır. Ancak bu maddeye göre alacaklı şirket payını haczi

suretiyle bu payın paraya çevrilmesini talep edemez; ancak alacağını şirketin tasfiyesi sonucunda tasfiye payından alabilir. Dolayısıyla burada pay haczi değil, tasfiye payının haczi öngörülmüştür (İstisnası: TTK md. 523/I, b.2) Ancak sermaye şirketine ilişkin nitelikleri olan bir limited şirkette alacaklıya bu şekilde bir fesih sonucunda şirketi infisaha götürme yetkisi tanınması menfaatler dengesine uygun değildir. Kaldı ki; şirket tasfiye sürecine girerse (TTK md.523'de öngörülen imkanlar kullanılmaz ise) uzun süren tasfiye süreci sonunda alacaklının alacağına tam olarak kavuşabilme ihtimali de düşüktür. Bu maddeler 1936 tarihli İsviçre BK md. 793 ve 794 düzenlemelerinden alınmıştır. İsviçre doktrininde de bu hükümler eleştiri konusu olmuş, limited şirketlere ilişkin yapılan reform çalışmaları esnasında gündeme gelmiş ve 01.01.2008 tarihinde yürürlüğe giren yeni limited şirketler hukuku düzenlemeleriyle birlikte de kaldırılmıştır.

Tasarı'da yerinde olarak İsviçre'deki bu konuda yapılan değişiklik benimsenmiş, şirketin devamlılığı ilkesine yer verilerek ortağın şahsi alacaklısının payı haczettirerek şirketi tasfiyeye götürme imkanı ortadan kaldırılmıştır. Tasarı md. 133/II düzenlemesi ile de limited şirket paylarının satışına imkan verildiği sonucuna ulaşmak mümkündür. Bununla birlikte Tasarı md. 596'da payı devralan kişiye payın gerçek değerinin önerilmesi şartıyla şirkete payı devralan kişiyi reddetme imkanı getirmiştir. Bu madde TTK md. 523 düzenlemesini de ortadan kaldırmış ve böylece menfaatler dengesine uygun bir çözüm tarzı benimsenmiştir.

Tasarı'da kooperatiflerde şahsi alacaklının durumu düzenlenmemiştir. Mevcut Kooperatifler Kanunu md. 19/VI uyarınca bir ortağın şahsi alacaklısı ancak ortağa ait gelir-gider farkından hissesine düşen miktarı ve kooperatifin dağılmasında ona ödenecek payı haczettirebilir.

Κ α ρ η α κ ς α

- **Alangoya, Yavuz/Yıldırım, M. Kâmil/Deren-Yıldırım, Nevhis, Medeni Usul Hukuku Esasları, 7.Bası, İstanbul 2009.**
- **Arslanlı, Halil, Anonim Şirketler I, Umumi Hükümler, 3. bası İstanbul 1960 (Kısaltma: Arslanlı Anonim Şirketler).**
- **Arslanlı, Halil, Kollektif ve Komandit Şirketler, İstanbul 1960.**
- **Arslanlı, Halil/Domaniç, Hayri, Türk Ticaret Kanunu Şerhi III, Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması, İstanbul 1989.**
- **Arslanlı, Limited Şirketler, 1978 (Kısaltma: ARSLANLI, Limited).**
- **Bahtiyar, Mehmet, Ortaklıklar Hukuku, 3.bası, İstanbul 2007.**
- **Bahtiyar, Mehmet, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın Dili ve Bazı Hükümlerinin Değerlendirilmesi, TBBD 2005/61, s. 47-106.**
- **Başbuğoğlu, Tarık, Uygulamalı Türk Ticaret Kanunu, Ankara 1988.**
- **Bilgili, Fatih/Demirkapı, Ertan, Ticaret Hukuku, Şirketler Hukuku, Bursa 2009.**
- **Çağa, Barbaros, Limited Şirkette Ortaklık Payının Devri, BATİDER, C.VII, 1974/3, s. 581-602.**
- **Doğanay, İsmail, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C.1, Ankara 2004.**
- **Domaniç, Hayri, Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, TTK Şerhi II, İstanbul 1988 (Kısaltma: DOMANIÇ, Anonim Şirketler).**
- **Domaniç, Hayri, Kıymetli Evraka Bağlanması Mümkün Hakların Haciz Kabiliyeti, BATİDER, 1970/IV, s. 750-771 (Kısaltma: DOMANIÇ, Kıymetli Evrak).**
- **Domaniç, Hayri, Türk Ticaret Kanunu, C.1, İstanbul 1988.**
- **Domaniç, Şirketler Hukuku I, Adi, Kollektif ve Komandit Şirketler, 2.bası, İstanbul 1968 (Kısaltma: DOMANIÇ, Şirketler Hukuku).**
- **Dönmez, R. Murat, Anonim ve Limited Şirketlerde Hisse Haczi ve Paraya Çevrilmesi, 3.bası, İstanbul 2008.**

- **Eriş**, Gönen, Uygulamalı Kooperatifler Hukuku, 2. bası, Ankara 1999.
- **İmregün**, Anonim Ortaklıklar İstanbul 1989 (Kısaltma: İMREGÜN, Anonim Ortaklık).
- **İmregün**, Oğuz, Kara Ticareti Hukuku Dersleri, 13.bası, İstanbul 2005 (Kısaltma: İMREGÜN, Kara Ticaret).
- **İmregün**, Oğuz, Kollektif, Komandit ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklar; İstanbul 1989.
- **Janggen**, A./**Becker**, H.; Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Obligationenrecht, Band VII, XXVIII.Titel, Die Gesellschaft mit beschränkter Haftung, Art.772-827 Bern, 1939.
- **Karayalçın**, Yaşar, Anonim Şirketlerde Çıplak Payın Hacedilmesi ve Paraya Çevrilmesi, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyunu, S.XVI, Ankara 1999, s. 149-184.
- **Karayalçın**, Yaşar, Ticaret Hukuku, II. Şirketler Hukuku, 2.bası, Ankara 1973.
- **Kendigelen**, Abuzer, Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı, İstanbul 1994.
- **Kendigelen**, Abuzer, Anonim Şirketlerde Çıplak Payların Haczi-İİK 94 Hükmünde Yapılan Değişikliğe İlişkin Hukuki Değerlendirme, İÜHFM, 2004/1-2, s. 381-402 (Kısaltma: KENDİGELEN, Çıplak Pay).
- **Kendigelen**, Abuzer, Limited Şirket Paylarının Haczi, GSÜHFD, 2002/1, s.409- 415 (Kısaltma: KENDİGELEN, Ltd. Şti.).
- **Kuru**, Baki/**Arslan**, Ramazan/**Yılmaz**, Ejder, Medeni Usul Hukuku, 19.bası, Ankara 2008.
- **Kuru**, Baki, İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, 23. bası Ankara 2009 (Kısaltma: KURU, Ders Kitabı).
- **Kuru**, Baki, İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, İstanbul 2006.
- **Kuru**, Baki, İcra ve İflas Hukuku, C.1, 3.bası, İstanbul 1988 (Kısaltma: KURU, C.1).

- **Manavgat**, Çağlar, Sermaye Piyasası Kanunu'nun 10/ A Maddesi Hükmüne Göre Kaydi Sistemin Esasları, AÜHFD, 2001/2, s.159-191.
- **Meier-Hayoz**, Arthur/**Forstmoser**, Peter, Schweizerisches Gesellschaftsrecht, mit neuem Recht der GmbH, der Revision und der kollektiven Kapitalanlagen, 10. Auflage, Bern 2007 (Kısaltma: mit neuem Recht der GmbH).
- **Meier-Hayoz**, Arthur/**Forstmoser**, Peter, Grundriss des schweizerischen Gesellschaftsrechts, Bern 1993.
- **Moroğlu**, Erdoğan, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Değerlendirme ve Öneriler, İstanbul 2009.
- **Muşul**, Timuçin, İcra ve İflas Hukuku, 3.bası, Ankara 2008.
- **Nizam**, İpekçi, Ticaret Şirketleri Tatbikatı, C.1, Ankara 2002.
- **Öztek**, Selçuk, İcra ve İflas Hukukunda Borç Ödemeden Aciz Vesikası, İstanbul 1994.
- **Pekcanitez**, Hakan/**Atalay**, Oğuz/**Sungurtekin-Özkan**, Meral/**Özekes**, Muhammet, İcra İflas Hukuku, 7. bası, Ankara 2009.
- **Pekcanitez**, Hakan, 4949 Sayılı Kanun'la İcra Hukukunda Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi, TBBD, 2003/49, s. 137-158.
- **Pekcanitez**, Hakan/**Atalay**, Oğuz/**Özekes**, Muhammet, Medeni Usul Hukuku, 8.bası, Ankara 2009.
- **Poroy**, Reha/**Tekinalp**, Ünal/**Çamoğlu**, Ersin, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 11.Bası, İstanbul 2009.
- **Postacıoğlu**, İlhan, İcra Hukuku Esasları, 4. bası, İstanbul 1982.
- **Pulaşlı**, Hasan, Şirketler Hukuku, 7.bası, Adana 2008.
- **Steiger**, Werner von, Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, V.Band, Obligationenrecht, 5. Teil c Art.772-827, Die Gesellschaft mit beschränkter Haftung, Zürich 1958.
- **Sumer**, Ayşe, Türk Sermaye Piyasası Hukuku ve Seçilmiş Mevzuat, 3. bası, İstanbul 2002.
- **Sungurtekin-Özkan**, Meral, İnşai Karar ve Özellikleri, 75. Yaş Günü İçin Prof.Dr.Baki Kuru Armağanı, Ankara 2004, s. 553-576.

- Taze, Mehmet, Haciz Tutanağının Aciz Belgesi Olarak Nitelendirilmesinin Şartları, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, 2008/25, s. 51-60.
- Tüneri, İlker, Kooperatifler Uygulaması, Ankara 2007.
- Uyar, Talih, 4949 Sayılı ve 17.07.2003 Tarihli “İcra ve İflas Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” un Getirdiği Yenilikler, TBBD, 2003/49, s. 159-221.
- Uyar, Talih, Ticaret Şirketleri ile Kooperatiflerde ve Ğadi Şirketlerde, Şirketten ve Ortaktan Alacaklı Olan Üçüncü Şahısların Şirketi ve Ortağı Takip Hakkının Kapsamı, ABD, 1978/5, s. 775-800.
- Üstündağ, Saim, İcra Hukukunun Esasları, 8.Bası, İstanbul 2004.
- Üstündağ, Saim, Medeni Yargılama Hukuku, C.I-II, 7.bası, İstanbul 2000.
- Yeniocak, Umut, Anonim ve Limited Şirket Hisselerinin Haczi, Ankara 2009.

Yararlanılan İnternet Kaynakları :

- Böckli, Peter/Forstmoser, Peter/Rapp, Jean-Marc, Expertenbericht zum Vorentwurf für eine Reform des Rechts der Gesellschaft mit beschränkter Haftung, Vernehmlassungsunterlage vom April 1999 (s. 1-83)
- <http://www.bj.admin.ch/etc/medialib/data/wirtschaft/gesetzgebung/gmbh.Par.0011.File.tmp/vn-ber-d.pdf>.
- <http://www.admin.ch>
- <http://www.kazanci.com.tr>
- <http://www.kgm.adalet.gov.tr/tbmmgk/ttpk.pdf>
- <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-1138.pdf>
- <http://www.btso.org.tr>
- <http://www.bakernet.ch>
- <http://www.spk.gov.tr/apps/teblig/displayteblig>

Kısaltma Cetveli

ABD	: Ankara Barosu Dergisi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
aşa.	: aşağıda
Batider	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BK	: Borçlar Kanunu
Bkz.	: bakınız
C.	: Cilt
c.	: cümle
dpn.	: dipnot
E.	: Esas
f.	: fıkra
GSÜHFD	: Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İBK	: İçtihadı Birleştirme Kararı
İİK	: İcra ve İflas Kanunu
K.	: Karar
Karş.	: Karşılaştırınız
md.	: madde
RG	: Resmi Gazete
s.	: sayfa
S.	: Sayı
SerPK.	: Sermaye Piyasası Kanunu
TBBD	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı
yuk.	: yukarıda